

KURUM BAKIMINDAKİ YAŞLILARIN SOSYAL YAŞAM KOŞULLARI : ANKARA ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Aylin Görgün BARAN (*)

Giriş

Yaşlı; morfolojisi, fonksiyonları, metabolizması, psikolojisi, sosyal statüsü, gençlik ve olgunluk dönemlerinden değişik ve kendi biyolojik yaşına özgü bir varlıktır. Bu nedenle yaşlılık ve yaşlanma olgularının Busse (1970:7)'nin de belirttiği gibi bilimsel açıdan incelenmesi ve geriatristri, biyoloji, psikoloji, sosyoloji ve ekonomi gibi bilimlerle birlikte, disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınması gerekir.

Bilindiği üzere tıbbi teknolojideki ilerlemeler, teşhis ve yeni tedavi yöntemlerinin gelişmesi, insanın ortalama yaşam ömrünü uzatmıştır. Ortalama yaşam süresindeki bu uzama bir anlamda bebek ölümlerinin azalmasına da bağlanabilir. Ortalama ömürün uzaması 1990 yılından bu yana ileri yaşlara doğru bir değişime göstermiştir. Böylece her geçen gün toplumda yaşlıların sayısı artmaya başlamıştır. Bu yöndeki değişmeyi Kayhan (1970:18-19), olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyutta ele alır:

1. İnsan ömrünün uzaması, onun hayatta kalmasına, yaşamasına neden olduğu için olumlu olarak değerlendirilir. Çünkü koşullar ne olursa olsun yaşam, her zaman için yaşamaya degecek kadar güzeldir.

2. İleri yaşlara gelmiş olan bireyler genellikle sağlıkları bozuk, aktiviteleri azalmış, üreticilik yetenekleri kısalmış ve genelde tüketici haline gelmişlerdir. Bu durumda uzun ömür, birey için bir trajedi kaynağı olur. Toplumda da artı bir yük getirmesinden dolayı olumsuz olarak değerlendirilir.

Bununla birlikte sağlıklı ve dinç olarak ileri yaşlara kadar gelen bir bireyin topluma ve kendisine birçok yararının olacağı düşünülür. Örneğin geçen yıllar içinde kazanmış olduğu deneyimler bireye sayısız

(*) Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

yetenekler sağlamış olabilir. Yaşlılık dönemine sağlıklı olarak ulaşan kişi daha akıllıdır ve sosyal sorumluluklarının farkındadır. Bu nedenle toplumda yeni oluşan sorunları, yüksek zekalı fakat deneyimsizliğinin heyecanı içinde olan bir gençten çok daha emin bir şekilde çözümlenemeyebilir. Ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşlı sayısının artması bugünkü bilgi yetersizliğimiz ve sosyal organizasyon eksikliğimiz nedeniyle toplum ekonomisini ve sosyal dayanışmayı tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkar (Kayhan 1970:19). Bu nedenle ister olumlu ister olumsuz bir şekilde değerlendirelim, yaşlanma bir hakikattir. Bu hakikati kabul ederek, insanın, yaşamının son dönemini sağlıklı ve huzur içinde geçirmesinin yollarını aramak gerekir.

1950'li yıllardan itibaren nüfusta görülen değişimler yaşlılığın bir sorun olarak algılanmasına yol açmıştır. Özellikle gelişmiş endüstri ülkelerinde toplam nüfus içinde yaşlı nüfusun oranı yüksektir. Çizelge 1'in verileri bunu kanıtlar niteliktedir.

ÇİZELGE I : Dünyanın Sekiz Bölgesi İçin Bazı Güncel ve Geliştirilen Tahmini Nüfus

Bölgeler	Toplam Nüfus (Milyon)			1993 Yılı 65 Yaş ve Üstü Nüfusun Oranı	Ortalama Yaşam Süresi (Yaş)	
	1993	2010	2025		Erkek	Kadın
Afrika	677	1081	1552	% 3	52	55
Asya	3257	4175	4946	% 5	63	66
Doğu Asya	1400	1642	1795	% 6	69	73
G.Doğu Asya	460	593	696	% 4	60	64
Güney Asya	1253	1717	2144	% 4	58	58
Batı Asya	144	224	311	% 4	63	67
Avrupa	513	523	516	% 14	71	78
Latin Amerika	460	589	682	% 5	65	71
Kuzey Amerika	287	331	371	% 12	72	75
Okyanusya	28	34	39	% 10	70	76
E.Sov.Bir.	285	307	320	% 9	65	74
Tüm Dünya	5420	7114	8545	% 6	63	67

Kaynak : Lewis R. Aiken, Aging, An Introduction to Gerontology, Printed in the USA, 1995, s. 14

Çizelge 1'de dünyanın seçilmiş sekiz bölgesinde; toplam nüfusu, 65 yaş ve üstü nüfusun yüzdesi ve kadın-erkek olarak ortalama yaşam süresinin rakamları verilmiştir. Buna göre Afrika bölgesinin 1993 yılı toplam nüfusu 677 milyon iken 2010 yılında 1.081 milyona, 2025 yı-

İnada ise 1:552 milyona yükselineceği tahmin edilmektedir. 65 yaş ve üstünün oranı %3 iken ortalama yaşam süresi erkekte 52, kadında 55 yıldır. Diğer bölgelere göre bu oranlar en düşük oranlardır. %3 oranında 65 yaş ve üstü nüfus bu bölgede yaşlı sorunu gibi bir sorunun varlığına işaret etmez. Aynı şekilde Güney Batı Asya ve Batı Asya'da da 65 yaş ve üstü oranı %4'dür. Bu oran da düşüktür. Yine Asya ve Latin Amerika'da 65 yaş ve üstü oranı %5'dir.

Ancak Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya'da durum farklıdır. Avrupa'nın 1993 yılı nüfusu 513 milyondan 2010 yılında 523 milyona yükselirken 2025 yılında 516 milyon olacağı hesaplanmaktadır. 1993 yılında 65 yaş ve üstü nüfusunun oranı %14'dür. Bu oran çizelge 1'de görülen tüm bölgelerin en yükseğidir. Ortalama yaşam süresi ise erkekte 71, kadında 78 yıldır. Aynı şekilde Kuzey Amerika'da 1993'ün toplam nüfusu 287 milyon iken, 2010 yılında 331 milyona, 2025 yılında ise 371 milyona yükselineceği tahmin edilmektedir. 65 yaş ve üstü nüfusun oranı, %12, ortalama yaşam süresi erkekte 72, kadında 79 yıldır.

Çizelge 1'e göre Okyanusya'nın 1993 yılı nüfusu 28 milyon iken, bu rakkamın 2010 yılında 34 milyona, 2025 yılında 39 milyona yükselineceği tahmin edilmektedir. Giderek nüfusu artacak olan Okyanusya'nın 65 yaş ve üstü nüfusun oranı %10, ortalama yaşam süresi erkekte 70, kadında 76 yıldır.

Çizelge 1'deki ülkeler arasında 65 yaş ve üstü nüfusun oranının en yüksek olduğu ülke Avrupa'dır. İkinci sırada Kuzey Amerika, üçüncü sırada Okyanusya yer alır. Yine bu ülkelerde ve diğer bölgelerde ortalama yaşam süresi erkeklere göre kadınlarda daha uzundur. Bu üç bölgede yaşlı nüfusun oranı yüksek olmakla birlikte, yaşlılar için kurum bakımı ve ev bakımı hizmetleri gelişmiştir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşlılık, henüz bir sorun olarak görülmemektedir. Bunun nedenlerinden biri Türkiye'de 65 yaş ve üstü nüfus oranının düşük olmasıdır. Buna, aile ve akrabalık bağlarının güçlü olması faktörünü de eklemek gerekir. T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1995 yılı verilerine göre 65 yaş ve üstü nüfusun oranı yaklaşık %5'dir. Bu oran Avrupa ve Kuzey Amerika'dan çok düşüktür. Ancak bugün Türkiye'de sanayileşme ve kentleşme sürecinde yaşanan hızlı değişmeler büyük kentlere olan göçü artırırken genel nüfus içinde 65 yaş ve üstü nüfusunun oranını yükseltmektedir.

Türkiye'de 65 yaş üstü nüfusu 1996 yılında 3.021 milyon iken 2000 yılında bu rakkamın 3.659 milyona 2005 yılında ise 4.194 milyona yükseleceği hesaplanmaktadır (DPT 1995:124).

Türkiye'de büyük kentler ve metropollerde, yaşlıların daha çok evde torun bakmak gibi hizmetle gençlere yardımcı olduğu, eşlerden birinin ölümü halinde ise huzurevlerine yerleşme isteğini taşıdıkları görülür. Yine kırsal kesimde genel olarak başka ülkelerde çocukları olan yaşlılarla, ekonomik sorunları bulunan yaşlıların huzurevlerinde bakılmaları yolunda bir eğilim taşıdıklarını söylemek mümkündür (Danışoğlu 1991:251). Bu açıklamalara göre, hızlı toplumsal değişmeler yalnız kentlerde, metropollerde yaşayan yaşlıların değil kırsal kesimde yaşayan yaşlıların da huzur evi bakımına istek ve ihtiyaçlarının olduğunu gösterir.

I. ARAşTIRMANIN ALANI VE KAPSAMI

1.1. Konu

18. yüzyıldan itibaren tıbbi teknolojiye görülen ilerlemeler ve sağlık hizmetlerinin kalitesindeki iyileştirmeler nüfusun ortalama yaşam süresinin artmasına yolaçmıştır. Bu artış batı ülkelerinde kendini daha çok hissettirerek yaşlılığı önemli bir sosyal sorun haline getirmiştir. Özellikle endüstrileşme ve kentleşme gibi sosyal süreçler, ailenin yapı ve fonksiyonlarını değiştirince aile içi ilişkilerde de büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişme süreci içinde aile, fonksiyonlarının büyük bir kısmını bürokratik organizasyonlara bırakarak klmştir (Kongar 1972:7). Böylece, küçülen ailede yaşlı bakımı bir sorun olmaya başlamıştır. Bu soruna yol açan sosyo-kültürel nedenler; kırsal alandan kente g, çarpık kentleşme, aile yapısında ve ilişkilerindeki değişmeler, kadının iř yaşamına girmesi, bireylerin toplumsal rol ve statülerine ilişkin beklentilerinin değişmesi, şeklinde sıralanabilir (Baran 1995:42). Bu sorunun zmlenebilmesinde ve geleceğe yönelik yatırımların gerçekleştirilmesinde sağlıklı verilere ihtiyaç duyulduğundan bilimsel araştırmaların yapılması bir zorunluluk halini alır.

Bugün gerek dünyada gerekse Türkiye'de konunun uzmanları, yaşlının aile içinde barındırılması ve bakılması gerektiği düşüncesini paylaşmaktadır. Fakat, ailenin küçüldüğü ve fonksiyonlarının birçoğunu bürokratik organizasyonlara devrettiği konusu dikkate alındığında, kurum bakımına ya da ev bakımı hizmetleri sektöründe ih-

tiyacın duyulduğu anlaşılır. Bu nedenle "Kurum Bakımındaki Yaşlıların Sosyal Yaşam Koşulları" başlıklı konu araştırılmaya çalışılmıştır.

1.2. Amaç :

Bu araştırmanın amacı, yaşamın son döneminde bulunan yaşlıların yaşam koşullarının iyileştirilmesine, bireysel ve sosyal çevreleriyle uyumlarının sağlanmasına yönelik önlemlerin alınabilmesinde bir durum saptamasına gitmektir. Durum saptayıcı araştırmalarda amaç, sorunlara kısa vadede çözüm önerileri getirmek ve araştırma bulgularından pratikte yararlanmaktır (Azlı 1990:26). Bu amacın yanı sıra, konuya uygulamalı bir araştırma ile katkıda bulunmak ve gelecek kuşakların kullanımına sunmak için bir literatür oluşturmak amacı da taşınmaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi :

Huzurevlerinde yaşayan yaşlıların sosyal yaşam koşulları ve çevreleriyle ilişkileri sorunu bilimsel yöntemin temel ilkeleri bağlamında ele alınmıştır. Kavramsal ve uygulamalı olmak üzere iki yönü bulunur. Uygulamalı yönü ile Yöntembilimde, tamamlayıcı ve betimleyici (descriptive) ya da durum saptayıcı araştırma türüne girer. Betimleyici araştırmalarda değişkenler arası ilişki saptanmaya çalışılır, eğitim belirleyici sonuçlara ulaşılabilir, fakat genel bir yoruma gidilmez. Ancak bulgulardan pratikte yararlanma amacı taşınır (Gökçe 1992:65). Bu noktadan hareketle konu ile ilgili genel bir literatür taraması yapılmış ve bilgiler derlenmiştir. Daha önce yapılan, bilimsel araştırma ve incelemelerin sonucunda uygulanmak üzere 34 anket sorusu geliştirilmiştir. Bu anketin ön uygulamaları 1 sorunun eklenmesini gerektirdiğinden soru sayısı 35'e çıkarılmıştır. Anket soruları demografik özellikler biçiminde ifade edilen genel sorular ile kurumdaki sosyal yaşam koşullarına ilişkin sorulardan oluşacak şekilde sistematikleştirilmiştir.

Örneklem seçiminde, Ankara'da görevli bulunmamız, mali olanaklarımızın ve süremizin kısıtlı olması nedenleri rol oynamıştır. Bu nedenle Ankara ili merkez ilçesinde huzurevlerinin seçimi bilinçli olarak tercih edilmiştir. Bunun için Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SEHÇEK)'nin verilerinden yararlanılmıştır. Bu verilere göre 1995 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de 93 adet ve 10.056 kapasiteli yaşlı bakım evleri bulunmaktadır. Ankara ili merkez ilçe de ise 6 adet huzurevi 476 kapasite ile yaşlılara hizmet vermektedir (SEHÇEK, 1995). Ankara - Beypazarı ilçesi Sekli Köyünde bulunan Dernek ve Vakıflara ait "Türkiye Güçsüzlür ve Kimsesizlere Yardım Vakfı Yaşlılar Köşkü" Merkez ilçenin dışında olduğu için örnekleme dahil edilmemiştir. Bu

verilere göre tabakalı oranlı örneklem yolu ile %5'lik güvenirlik payı dikkate alınarak aşağıda belirtilen huzureverlerinde örnekleme giren yaşlı sayısı saptanmıştır.

Çizelge II : Örneklemi Oluşturan kuruluşlar

HUZUREVLERİ	rneklem (Kişi)
1. Ankara Seyranbağları Huzurevi	128
2. Ankara Ümitköy Huzurevi	59
3. Güçsüzler Yurdu Derneği Güçsüzler Yurdu (Ata Sok.)	12
4. İhtiyarlık Huzur Köşkleri Derneği	7
5. Özel zcan Yaşlı Bakım Evi ve Rehabilitasyon Merkezi	17
6. Kelren Güçsüzler Yurdu	56
TOPLAM	279

Çizelge II'deki örneklem %5'lik güvenirlik payına göre 279 kişiden oluşmuştur. Araştırmanın gerekli hazırlıkları tamamlandıktan sonra özel ve resmi kuruluşlara bağlı huzureverlerinden anketlerin uygulanabilmesi için H.. Edebiyat Fakültesi Dekanlığı kanalıyla izin istenmiştir. İzin konusuna Güçsüzler Yurdu Derneği, İhtiyarlık Huzur Köşkleri Derneği ve Kelren Güçsüzler Yurdu yetkilileri gerekli duyarlılığı göstermiş ve bizimle yakından ilgilenmişlerdir. Ancak, Ankara Seyranbağları ve Ümitköy Huzureverleri için SEHÇEK yetkilileri, "bu kuruluşlarda araştırmaların sıklıca yapılmasından dolayı yaşlıların rahatsız oldukları" gerekçesiyle anket uygulamasına izin vermemiştir. Aynı Şekilde zel zcan Yaşlı Bakım Evi ve Rehabilitasyon Merkezi yetkilileri de isteğimize olumsuz yanıt vermişlerdir. Beklenilmeyen bu durum karşısında, araştırmanın bu aşamasına kadar verilen emek gözönüne alınarak diğer üç kuruluşta anket uygulanmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla rneklem sayısı azalmıştır. Örneklem sayısının azalmasının diğer bir nedeni ise araştırma yaptığımız kuruluşlarda bulunan kalan yaşlı kişilerin azlığıdır. Kelren Güçsüzler Yurdu hariç diğer iki kuruluşun kapasitelerinin yeterli bulunmasına karşın aylık creti yüksek olduğu için huzurevine olan talebin az olduğu gözlenmiştir.

Bu koşullarda 20 kapasitelik (kişilik) Güçsüzler Yurdu'nda 8 kişinin kaldığı bildirilmiştir. Anket, bir kişinin cevap vermek istememesi nedeniyle 7 kişiye uygulanmıştır. Keza İhtiyarlık Huzur Köşkleri Derneğinde 12 kişilik kapasiteye karşın 4 kişinin kaldığı belirtilmiş ve 2 kişi anket sorularına cevap vermemiştir. Elimizdeki resmi kayıta 96

kişi gözükmesine rağmen, Keçiören Gücsüzler Yurdunun 86 kapasitesinin bulunduğu belirtilmiştir. Ankete cevap vermek istemeyenler de dikkate alınarak önceden saptanan 56 kişilik sayı 60'a çıkartılmıştır. Böylece 69 kişilik bir örnekleme, bu araştırma aynı amaçları taşıyarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamındaki kuruluşların adları değişik olmakla birlikte hepsi için "huzurevleri" terimi kullanılmıştır.

Araştırmada bilgiler; anket, dolaylı gözlem ve uzmanlarla yapılan mülakat teknikleriyle toplanmıştır. Analiz teknikleri olarak frekans tabloları, değişkenler arası ilişkilere ilişkin çapraz tablolar ve X2 testi kullanılmıştır. Bu teknikler dikkate alınarak araştırmanın hipotezlerinin geçerlilik taşıyıp taşımadığı saptanmaya çalışılmıştır.

1.4. Hipotezler :

Bu araştırmada huzurevlerinin fiziki ve sosyal koşullarının burada barınan yaşlıların memnuniyetiyle ilişkili olabileceği varsayımından hareketle 10 (on) hipotez geliştirilmiştir.

1. Hipotez : Kurumda bulunmaktan memnun olan erkek yaşlıların oranı kadın yaşlılara göre fazladır.

2. Hipotez : Huzurevinde kalan yaşlıların öğrenim düzeyi yükseldikçe, kurumda kalmaktan duyulan memnuniyet artar.

3. Hipotez : Kurumda kalan yaşlıların öğrenim düzeyi yükseldikçe yaşlandıklarında insanların kurum tarafından bakılmasını isterler.

4. Hipotez : Çocuğu olmayan yaşlıların kurum bakımını tercih etmesi çocuğu olan yaşlılara göre fazladır.

5. Hipotez : Huzurevine ücret ödemeyen yaşlıların kurumda kalmaktan duydukları memnuniyet, ücret ödeyenlere göre fazladır.

6. Hipotez : Ayhık geliri düşük olan yaşlıların kurumda kalmaktan duydukları memnuniyet aylık geliri yüksek olan yaşlılara göre fazladır.

7. Hipotez : Kent doğumlu yaşlıların kurum bakımını tercih etmeleri kırsal alan doğumlu yaşlılara göre fazladır.

8. Hipotez : Yaşlıların kurumda kalış süresi ile kurumda bulunmaktan duyduğu memnuniyet arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

9. Hipotez : Huzurevine isteyerek gelenlerle, kurumda bulunmaktan duyulan memnuniyet arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

10. Hipotez : Huzurevinden memnun olan yaşlılar, yaşlandıklarında insanlara kurumun bakımını tercih ederler.

1.5. Kavramların Tanımlanması :

Yaşlı : Genel olarak 65 yaş üstü nüfus, yaşlı olarak nitelenir. Biyolojik ve kronolojik yaş ile psikolojik ve sosyolojik yaş tanımları da mevcuttur (Bkz. Baran 1995:40-41). Ancak bu çalışmada 65 yaş ve üstü nüfusun sorunları incelendiği için baştaki tanım kabul edilmiştir.

Huzurevleri : Huzurevleri, yaşlı kişilerin barındığı kuruluşlardır. "Sosyal ve ekonomik yönden yoksulluk içinde bulunan devamlı yatarak tıbbi, tedavi ve bakıma ihtiyacı olmayan beden fonksiyonlarında kendi ihtiyacını karşılamasına engel olacak arızası, sakatlığı ve bir hastalığı bulunmayan, koruma ve bakıma muhtaç yaşlıların bir ev ortamı içinde bakılıp, korunması ve hertürlü ihtiyaçlarının giderilmesine" (Danışoğlu 1991:250) yönelik kurulan kuruluşlardır. Burada yaşlıların genelde sağlık hizmetleri, günlük ihtiyaçlarının giderilmesi ve psiko-sosyal içerikli hizmetler sunulmaktadır.

Sosyal Yaşam Koşulları : Yaşlıların sosyal yaşam koşulları bireysel ve kurumsal boyutta ele alınmıştır. Yaşlı kişinin demografik, ekonomik ve sosyal ilişkileri bireysel boyutu, huzurevlerinin fiziki koşulları ve sundukları hizmetler ise kurumsal boyutu oluşturur. Ziyaretler, kişilerle yakınlık ve boş zamanları değerlendirme konuları, yaşlı kişinin sosyal yaşamına ilişkin bilgileri, huzurevinin temizliği, odalarının düzeni, olanaklarının olup olmadığı, yemek, içmek ve sağlık, eğlence hizmetlerini sunmaktaki kalitesi ise fiziki koşulların bilgisini oluşturur. Dolayısıyla konut standardı, kurumun konumu ve imkanları fiziki - sosyal koşullar kapsamındadır.

1.6. Örneklemedeki Huzurevlerine İlişkin Genel Bilgiler

İhtiyarlık Huzurevi Köşkleri Derneği (İHKD)¹ ve Güçsüzler Yurdu Derneği (GYD)² Türkiye'de dernek ve vakıflara bağlı olan huzurevleridir. KGY ise belediyeye ait bir kuruluştur. İHKD 1995, GYD 1994, (KGY)³ ise 1968 yılında kurulup hizmete geçmiştir. Yatak kapasiteleri İHKD 12, GYD'de 20 ve KGY'de 96 kişiliktir. Yetkililerden alınan bilgiye göre, fiilen kalan yaşlıların sayısı İHKD'de 4, GYD'de 8, KGY'de ise 83 kişidir. Gelir kaynakları İHKD'nin üye aidatlarından, GYD'nin kendilerine ait menkullerin kira gelirlerinden oluşurken, KGY'nun Keçiören Belediyesine 'bağlı' özel bir bütçesi mevcuttur. İHKD ile GYD'nin cüzi miktarda yardımsever kişilerin bağışlarının da bulunduğu belirtilmiştir.

1 İHKD'ye ait bilgiler Yönetici Sosyal Hizmet uzmanı Nurten Belik'den

2 GYD'ne ait bilgiler Müdür Mehmet Kıvançkaya'dan,

3 KGY'na ait bilgiler Psikolog Coşkun Aydemir ve Sosyal Hizmet Uzmanı Havva Atalay'dan alınmıştır.

Her üç kuruma giriş koşulları aynıdır. Bu koşullar 60 yaş ve/veya üstünde olması, akli dengesinin yerinde olması, öz bakımını kendisinin yapabilmesidir. KGY'da bu koşulların dışında yaşının beş yıl süre ile Ankara'da ikamet etmiş olması şartı da aranır. İHKD'ki yaşlıların kuruma aylık olarak 15 milyon TL., GYD'de kalanlar 10 milyon TL. ödemektedir. KGY'da ise Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, Sosyal Sigorta Kurumu ve Bağ-Kur'dan emekli olan yaşlılardan maaşlarının %80'i kuruma kesilirken herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmayanlar ile 2022 sayılı yasadan yaşlılık maaşı alanlardan herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

İHKD'de fiilen çalışan dört personelden biri sosyal hizmet uzmanı, bir beslenme uzmanı (dernek üyesi), ilkokul mezunu bir ahçı ve bir de bakıcı görev yapmaktadır. GYD'de bir doktor, bir psikolog, bir beslenme uzmanı derneğin üyesi olarak gönüllü çalışırlar. Bir hemşire ve ilkokul mezunu 3 bakıcı ücretli olarak görev yapmaktadır. Yurdun diğer görevlerini (muhasibe, sekreter, daktilo, bahçıvan, bekçi, imam vs.) yapan 8 idari personel bulunmaktadır. Bakıcılar gece de hizmet verecek şekilde vardiya usulü çalışmaktadırlar. KGY'da ise bir doktor, dört hemşire, bir psikolog, iki sosyal hizmet uzmanı, bir beslenme uzmanı, 24 bakıcı olmak üzere kurumun diğer işlerini de yapan toplam 92 idari personeli bulunmaktadır.

İHKD'de kalan yaşlılar hastalandıkları zaman doktor olmadığı için hastane ve özel kliniklere gitmektedir. GYD ve KGY'de kurumun doktoruna ve sağlık merkezine başvurdukları belirtilmektedir. KGY'de yaşlının tedavisi sağlık merkezinde yapılamayacak durumda ise belediye hastanesi ve diğer devlet ve SSK Hastanelerine gitmektedirler. Yaşlının ölümü halinde İHKD ve GYD'da sorumluluğun yakınları var ise onlar, yok ise kurum tarafından alındığı ifade edilmektedir. KGY'de ise ölen yaşlının yakını var ise haber vermekle birlikte defin işlerini yapan bir birimleri bulunduğu için bu hizmetler kurum tarafından yapılmaktadır.

GYD yetkilileri yaşlı için en iyi hizmeti sunduklarını ve yaşlının bu konuda bir şikayetinin bulunmadığını belirttiler. Aynı şekilde İHKD yetkilisi maddi sıkıntı çektiklerini ancak imkanları olduğunda fiziki kapasitelerini arttıracaklarını söylerken iyi hizmet sunduklarına inandıklarını ifade ettiler. KGY hizmetlerin mümkün olduğu kadar iyi sunulmaya çalışıldığı ancak, yaşlılara bakan bakıcıların sayılarının artırılması ve öğrenim düzeylerinin yükseltilmesi halinde daha etkin hizmetlerin sunulacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak gözlemlerimize göre Őunları söyleyebiliriz. İHKD ve GYD'nin binaları eski olmakla birlikte restore edilmiŐ, bakımlı temiz ve düzenli olduğu görülmüştür. Ayrıca yaşlıların kendilerini bir ev yada, aile ortamında hissedebileceklerini sağlayacak Şekilde organize edildiği gözlemlenmiştir. Oysa KGY hastane görünümü andıran bir yapıya sahiptir. KGY'nun önce hastane olarak inŐa edildiği sonradan Gcszler Yurduna dnŐtrldĐu belirtilmiştir. Bu nedenle bir ev atmosferinden uzaktır. 6 kişilik odalar temiz ve bakımlı olmalarına karşın hastane odası ya da koĐuŐ görünümündedir. Çok fazla yaşlının bulunması hizmet veren elemanların az sayıda olması hizmetlerin arzu edilen düzeyde yerine getirilememesine yol açmaktadır. Ancak geniş bir yeŐil alana sahip olması, yaşlı kişi bakımından önemlidir. Bahar aylarından itibaren yaşlılar zmanının koğunu kurumun bahçesinde geçirmekte, bu ise yaşlı için bir moral olmaktadır.

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

YaŐlanmanın sosyolojik yönden sorgulanması son yüzyılda gündeme gelmiŐtir. Belki sosyoloji'nin hiçbir uzmanlık alanında bu denli kesin bir yükseliŐ görülmemiŐtir. Yaş, yaşlılık ve yaşlı ile ilgili çalışmalar yeni dönüŐümleri cezbetmiŐ, bilgi temelini geniŐletmiŐ, aynı zamanda paradigma ve metodolojisinde farkedilir bir ilerleme elde etmiştir. Teas'ın (1988:394-398) belirttiğine göre yaş, yaşlanma ve yaşlı olguları sosyoloji'de üç farklı boyutu oluşturur. Bunlar aŐaĐıda belirtilmiştir.

Yaş Sosyoloji'si, yaŐı, toplumun organize edici bir unsuru olarak ele alır. Bu bakıŐ açısı makro sosyolojiktir. Yaş Sosyoloji'si; kurumsal düzenlemelere, sosyal olarak inŐa edilmiŐ anlayıŐlara ve sosyal olarak öĐrenilmiŐ yaş-grup farklılıklarına neden olan kültürel normlara işaret eder. Yaş grupları; çatıŐma, birleŐme ve sosyal deĐiŐmenin potansiyel kaynakları olarak görülürler.

Yaşlanma Sosyoloji'si daha mikrososyolojik bir bakıŐ açısını temsil eder. Bireyin yaŐantısında büyüdükçe ve yaşlandıkça ortaya çıkan deĐiŐme ve devamlılıkla ilgilidir. Bu konudaki araştırmalar; yaşam döngüsü geçiŐlerine, tariŐsel olaylara veya alışkanlık yapan deneyimlere uyma noktasında odaklanmıŐtır.

Yaşlı Sosyoloji'si ve Gerontoloji ise yaşlı kişilerle ve yaşamın daha sonraki dönemleri ile ilgilidir. Bir sosyol problem olarak yaşlının refahını (well-being) konu edinir. alıŐmalar, temelde moral, sosyal destekler, gelir, ölüm, sağlık, emeklilik, yalnızlık, gönüllü kuruluşlar ve buna benzer birçok konu ile ilgilidir. Yaş ve Yaşlanma Sosyoloji'lerinin tersine Yaşlı Sosyoloji'si ne makrososyolojik ne de mikrososyolojik bakıŐ açısını benimser. Alan olarak yaşlı bireylerin rolleri,

uyumları ve kaynakları, emekli toplulukları, ileri yaşlara ilişkin politik hareketleri ve bakım evleri ile ilgili çalışmaları içerir.

Bu üç alandaki Sosyoloji, farklılıklar göstermekle birlikte bazı ortak yönler taşır. Pratikte her üçü de benzer teorik temele dayanırlar. Her üçü de benzer metodolojik değişmelerle uğraşırlar. Hatta emekliliğin nedenleri gibi bazı araştırma problemleri konusunda birleşirler.

Yaşlılığa ilişkin sorunların araştırılıp incelenmesi sonucunda çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramlardan biyolojik, toplumsal ve psikolojik kuramlar olarak söz edilmektedir. Konumuz itibarıyla toplumsal kuramların kapsamında; sosyal etkileşim, yaşamdan geri çekilme, aktivite ya da etkinlik, rol kaybetme, süreklilik, sosyo-çevresel ve değiş-tokuş (alış-veriş) kuramları bulunur. Burada konumuz gereği, etkinlik ve süreklilik kuramları üzerinde durulmuştur.

2.1. Etkinlik (Aktivite) Kuramı :

Bu kuramın temelinde "yaşının yaşamdan kendini geri çekmesi ve çevresiyle ilişkilerini kesmesi" düşüncesine karşı bir tepki bulunur. Etkinlik kuramını geliştirenler sosyolog Robert J. Havighurst, Bernice L. Neugarten ve Sheldon S. Tobin'dir (Onur 1991:190).

Bu kuramda yaşının yaşamdan ilişkisini kesmesi yerine aktifliği, etkinliği vurgulanmaya çalışılır. Bu düşünce bağlamında, yaşının biyolojik ve sağlığına ait değişmelerin dışında, sosyo-psikolojik davranışları diğer yetişkin ya da orta yaşlı kişilere benzer. Psikolojik ve toplumsal ihtiyaçları paylaştığı söylenir. Bu noktadan hareketle yaşlı kişi psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını, orta yaş döneminden itibaren sürdürmek ister. Ancak bu etkinlikler 60-65 yaşlarından başlayarak azalır. Doyum ve mutluluk düzeyleri düşmeye başlar. Etkinliklerin bu şekilde azalması istenilen bir durum değildir. Özellikle sağlık durumları iyi olan yaşlılar, yaşamdan doyum sağlamak ve mutlu olmak için basit yol ve yöntemlere başvurur. Ancak bu çabalar onların yaşamdan daha çok doyum sağladıkları, mutlu oldukları anlamına gelmez. Çünkü Ward'a (Onur 1991:190) göre yaşının yaşamdan ilişki kesmesi veya ilişki kurmak istemesi, daha çok geçmişteki yaşantısı, sosyal statüsü, ekonomik durumu ve sağlık koşullarıyla yakından ilgilidir. Bu nedenle yaşlıların bazıları mutluluğu kalabalıkta bulurken, bazıları yalnızlıkta arayabilir (Onur 1991:190). Bu bakımdan yaşlı kişinin yaşamdan doyum ve memnuniyeti, yaşadığı yerin fiziksel koşullarından çok onun etkinlikleriyle bağlantılıdır.

2.2. Süreklilik Kuramı :

Etkinlik kuramıyla bağlantılı olarak süreklilik kuramından da söz etmek gerekir. Etkinlik kuramının sınırlılıkları, süreklilik kuramıyla

giderilmeye çalışılır. Onur'un (1991:192) belirttiğine göre Atchley tarafından geliştirilen süreklilik kuramında, birey yaşlanma sonucunda bazı rolleriyle ilişkisini keserken, başarılı olduğu rollerini sürdürmek ister. Çünkü bireylerin yetişkinlik dönemlerinde geliştirdikleri alışkanlıklar, ilişkiler ve tercihler kişiliğin bir parçası durumuna gelir. Böylece birey yaşlandıkça sözü edilen bu özelliklerini korumaya ve sürdürmeye yönelik bir çaba gösterir. Karmaşık bir süreç olan yaşlılık böylece eski alışkanlık ve tercihlerle kısmen de olsa sürdürülmeye çalışılır. Etkinlikte süreklilik düşüncesi gelişir.

Yaşlıların sosyal yaşam koşullarına yönelik bu araştırma, sözü edilen iki kuram temelinde ele alınmaktadır.

2.3. Yaşlılığa İlişkin Çalışmalar

Gelişmiş endüstri ülkelerinde, ikinci dünya savaşından sonra yaşlı nüfusta görülen artış, yaşlılığın bir sorun olarak bilimsel anlamda incelenmesini gerektirmiştir. Bu araştırmalar, soruna ışık tutmuş ve kurum hizmetlerinin kalitelerinin evdeki bakım ölçüsünde geliştirilmesine yararı olmuştur. Türkiye'de ise kentleşme sürecine paralel olarak kent nüfusunun artması, kadının çalışma yaşamına girmesiyle yaşlıların bakımı bir sorun olmuştur. Bu konuda birçok araştırma yapılmasına karşın burada İmamoğlu ve Emiroğlu'nun araştırmasından sözedilmiştir.

İmamoğlu'nun (1991:1065) 502 İsveç'li yaşlı ve 448 Türkiye'li yaşlı ile 1988-1990 yıllarında yaptığı araştırmada yaşlıların fiziki yaşam koşulları, farklı yaş gruplarına ilişkin yargılar, zenginlik ve yaşam doyumu, sosyal yaşam ortamları ve yaşlı kurumlarına ilişkin tutumlar konu edinmiştir. Yaşlıların fiziki yaşam koşullarına ilişkin konut standardı, konut imkanları ve konum (mekan) standardı ölçütleri kullanılmıştır. Buna göre kasaba, kent ve metropollerde yaşayan yaşlıların fiziki yaşam koşullarında büyük bir farklılık görülememiştir. Daha çok metropollerle gecekondular arasındaki yaşam koşulları farklılık göstermiştir.

İmamoğlu'nun (1991:1067) araştırmasında ülkemizdeki yaşlıların yaşadıkları çevrede, hem bireysel hem de bireylerarası ilişkilere birinci derecede önem verdikleri, İsveç'de ise ev ve insanlar ikinci ve dördüncü sırayı aldıkları sonucu bulunmuştur. Ülkemizde yaşlıların yaşamında insanların bulunmalarını istemeleri önemli bir bulgudur. Bu bulgunun yanısıra yaşlı insanımız çevresinde en çok orta yaşta kişiler bulunmasını istemiştir. Daha ileriki yaşlarda kendi yaşlılarıyla birlikte olmak istediğini belirtmiştir. Bu araştırmada ortaya çıkan ilginç bir durum da yaşlıların yaşam doyumunun kentleşme sürecine

bağlı olarak azalmasıdır. Kasabada yaşayan yaşlılar büyük kentlerde yaşayanlara göre daha doyumlu olduklarını belirtmişlerdir.

İmamoğlu'nun (1991:1068) araştırma bulgularına göre ülkemizdeki yaşlıların geniş bir sosyal ağa sahip oldukları ancak İsveç'tekilere kıyasla kendilerini daha yalnız hissettikleri ve yaşamlarına ilişkin olumsuz tutumlar içinde oldukları görülmüştür. Ancak bu bulgular, yaşının yakın çevrelerine ilişkin değerlendirmeleri, mevcut koşullardan çok mevcut beklentilerden kaynaklandığına yönelik olduğunu göstermiştir. Her iki kültürde de sosyal ilişkilerin yalnızlık ve yaşlılıkla ilgili kaygılardan kaynaklandığı görülür. Fakat Türkiye'de etkileşim sıklığı yaşının kendinden ve yaşamından memnuniyeti ile doğrudan bağlantılıdır. İsveç'te ise böyle bir bağlantının olduğu saptanmamıştır.

Bu araştırmadaki diğer bir sonuç da, kentlerde yaşayan yaşlı ailelerin çocuklarına ya da akrabalarına yakın yerlerde oturduklarıdır. Türk aileleri çoğunlukla çekirdek aile yapısında bulunmalarına karşın maddi ve psikolojik yönden geniş ailenin işlevlerine sahiptir (İmamoğlu 1991:1069). Böylece yetişkinle yaşlı ailesi ayrı evlerde ancak yakın yerlerde oturarak yetişkinlerin güvencesi altında bulunurlar.

İmamoğlu'nun (1991:1069) araştırmasındaki bir başka bulgu ise, Türkiye'deki yaşlıların kurum bakımına ilişkin tutumlarının İsveç'tekilerden daha olumsuz olduğudur. Türkiye'de kurumsal yaşam, yaşlılar için "son çare" olarak algılanmaktadır. İsveç'te kurumsal yaşama ilişkin tutum olumludur. Ancak Türkiye'de kentleşme sürecine bağlı olarak yaşlıların kurumsal bakıma ilişkin tutumları değişmeye başlamıştır. Çünkü kentleşmeyle birlikte sosyal ilişkiler görece anlamda azalmakta ve yalnızlık duygusu artmakta olduğundan, yaşlılar toplumsal normları dışlayarak kurumsal yaşama daha olumlu yaklaşmaktadır. Bu süreci dikkate alarak gelecek için kurum hizmetlerinin geliştirilmesi, bu hizmetlerin kalitelerinin artırılması ve bu konuda uzmanların yetiştirilmesini bir plan ve programa bağlamak gerekir.

Emiroğlu'nun (1995:115-118) araştırması ise yaşlıların sosyal uyumlarını ölçmeye yöneliktir. Araştırma 1988 yılında Keçiören Güçsüzler Yurdu, Seyranbağları Huzurevi ve Çankaya Yaşlılar Evi'nde 146 yaşlı kişi üzerinde yapılmıştır. Gelir, yaş, öğrenim düzeyi, kurumda kalma süresi, çocuk sahibi, çocuklarla ilişkiler, akrabalarla ilişkiler, arkadaşlarla ilişkiler, sağlık koşulları ve dinsel ibadetler gibi değişkenlerin sosyal uyumla ilişkisi saptanmıştır. Yaşlıların gelirlerinin olması, çocuklarının, akrabalarının ve arkadaşlarının kendilerini ziyaret etmeleri, yaşlıların öğrenim düzeylerinin yüksek olması, yaş-

hıların ocuk sahibi olması, dinsel ibadetlerini yerine getirmeleri ve sağlıklı olmaları onların sosyal uyumlarını artırdığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kurumda 10-12 yıl gibi uzun süre kalanlarla, 1-3 yıl kalanlarda sosyal uyumun yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun nedenini, kurumda ilk üç yıl içinde kalanların yeni bir yaşamın beklentilerine ve kurumda uzun süre kalanların eski alışkanlık ve tercihlerini srdrmeleriyle, bu yaşamı kabullenmelerine bağlayabiliriz. Bu araştırmada erkek yaşlıların, kadın yaşlılara göre çevreleriyle daha çok uyumlu oldukları saptanmıştır.

2.3. Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Kurum Bakımına İlişkin Faaliyetler

Türkiye'de yaşlılara yönelik faaliyetlerin tarihi çok eskidir. Bu faaliyetlerin başlangıcını 11. yüzyıla kadar götürmek mümkündür.

11. yüzyılda Selçuklular "yaşlılar ve acızlar" adı altında yaşlı hizmetlerine yönelik ilk uygulamayı başlatmıştır. Ancak sistemli olarak yaşlılara hizmet veren ilk kuruluş, Osmanlı Padişahi II. Abdulhabit'in girişimleriyle 1806 yılında İstanbul'da kurulan "İstanbul Darülaceze Müessesesi" olmuştur. Bu kuruluş din, ırk ayrımcılığını gözetmeden düşkünlerin; barınması, boş zamanlarını değerlendirmesi, rehabilitasyonlarının sağlanması ve sağlık kontrollerinin ve tedavilerinin yaptırılması ile görevlendirilmiştir (Danışoğlu 1991:257). Yaşlı ve düşkünlerin rahat bir yaşam sürdürmelerini amaçlayan bu kuruluş, günümüzde faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından itibaren T.C. vatandaşlarına yönelik çeşitli alanlarda sosyal güvenlik uygulamaları başlatılmıştır. Bu uygulamalar yaşlıları da kapsamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982:46) Türkiye çapında herkesi olduğu gibi yaşlıları da sosyal güvenlik şemsiyesi altına almıştır. Böylece yaşlıların sosyal güvenlik haklarına sahip olması dşncestiyle bu hizmetleri verecek teşkilatların kurulması öngörülmüştür. Özellikle T.C. Anayasasının 61. maddesi yaşlılara yardım ve kolaylıklar sağlanmasıyla kanunlarla düzenleneceğini ifade etmektedir.

Bu gelişmelerin bir sonucu olarak 5434 sayılı yasa ile kurulan T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü emekli ve yaşlılara ilişkin çeşitli hizmetler uygulamaktadır. Bu uygulamalar, çalışan kişilerin belli bir süre çalıştıktan sonra emeklilik aylığını hak kazanmayı ve Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünün sunduğu sosyal hizmetlerinden yararlanmayı kapsamaktadır (Güngör 1995:61).

Türkiye'nin diğer bir sosyal güvenlik kuruluşu olan 506 sayılı yasa ile kurulan "Sosyal Sigortalar Kurumu"dur. Prim deme koşullarını

yerine getiren 50 yaşını tamamlayan kadınlar ve 55 yaşını tamamlayan erkeklerin bu haktan yararlandıkları bilinmektedir. Esnaf, sanatkar ve diğer bağımsız çalışan kişilerin sosyal güvenceleri 1479 sayılı Sosyal Sigorta Kurumu Yasası adı altında Bağ-Kur ile sağlanmıştır. Bunun dışında Milli Mücadeleye katılanlar, vatani hizmet düzenlemesinden aylık bağlanarak sosyal güvence altına alınmıştır (Özcan 1978:7-8).

Bugün Türkiye'de 2022 sayılı yasa ile, 65 yaşını doldurmuş muhtaç güçsüz, kimsesiz ve hiçbir maddi geliri bulunmayan vatandaşlara bir aylık (ücret) bağlanmıştır (Aktaş 1991:261). Bu kişiler aynı zamanda Emekli Sandığı Müdürlüğü'nün sunduğu tüm sosyal hizmetlerden yararlanmaktadır.

Bugün bakıma muhtaç yaşlıların bakımı, tedavi ve rehabilitasyonları ile sosyal ve psikolojik yönden doyurucu bir yaşantının sağlanmasına yönelik her türlü ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla çağdaş anlayışa uygun hizmet veren kurumların gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gerekliliği gözönüne alan Devlet, önceleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, son düzenlemelerle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kanalıyla yaşlılar için "Huzurevleri" adı altında kuruluşlar açmıştır. Yaşlı hizmetlerinin artırılmasına ilişkin programlar geliştirilmiştir. Bunun dışında Belediyeler Yasası gereğince bugün birçok belediyeye ait yaşlı ve güçsüzler yurdu bulunmaktadır. Bu hizmetlere yönelik olarak sosyal amaçlı dernekler ve Vakıflara, bazı bakanlıklara, azınlıklara ve gerçek kişilere ait yaşlı bakım evleri mevcuttur. Bu kuruluşlar 1995 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla çizelge III'de belirtilmektedir.

Çizelge III : Yaşlılara Hizmet Veren Kuruluşlar

Kuruluş Adı	Sayı	Kapasite
Başbakanlık SEHÇEK'e ait	39	4.427
Diğer Bakanlıklara ait	4	860
Belediyelere ait	19	2.276
Dernek ve Vakıflara ait	20	1.256
Azınlıklara ait	6	1.101
Gerçek Kişilere ait	5	136
TOPLAM	93	10.056

Kaynak: T.C. Başbakanlık SEHÇEK, 1995

Çizelge III'e göre bugün Türkiye'de 93 adet ve 10.056 kişilik (ka-

pasitelik) kuruluŖla yaŖlı ve gczlere hizmet verilmektedir. Türkiye'de bilindiği gibi tüm yaŖlı kuruluŖların kurulmasına izin veren ve onların faaliyetlerini denetleme yetkisine sahip organ SEHÇEK'tir.

Bu açıklamalar, Türkiye'de artık bir yaŖlı sorunun bulunduğunu ve buna iliŖkin faaliyetlerin geliŖtirilerek devam ettirilmesi gerektiğini ortaya çıkarır. GeliŖen bu sorunlara, sağlıklı bir czm oluŖturabilmek için de bilimsel araŖtırmaların cğaltılmasına ihtiyaç vardır.

III. ARAŖTIRMA VERİLERİNİN İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Ankara'daki İhtiyarlık Huzur KŖkleri Derneğinde (İHKD) Gczler Yurdu Derneğinde (GYD) ve Keçiören Gczler Yurdunda (KGY) Ŗubat 1996 yılında 69 yaŖhya uygulanan "Huzurevlerindeki YaŖlıların Sosyal YaŖam KoŖulları"na iliŖkin anketin verileri istatistiksel olarak deđerlendirilmiŖtir. AraŖtırmanın istatistiksel değerlendirmesi hem tek yönlü frekans tablolarının hem de çift yönlü frekans tablolarının verilerinden oluŖmaktadır.

3.1. Örneklemenin Tek Yönlü Frekans Tablolarının Değerlendirilmesi

Bu bölümdeki veriler yaŖlının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri baŖlıđı altında ele alınmaktadır.

3.1.1. Örneklemenin Demografik ve Sosyo-Ekonomik zellikleri :

AraŖtırma rneklemine  huzurevinde bulunan toplam 69 kiŖi oluŖturmaktadır. Bunların %2.9'u (2 kiŖi) İHKD'de %10.1'i (7 kiŖi) GYD'de ve %87'si (60 kiŖi) KGY'da yaŖamaktadır. AraŖtırmaya katılanların %46.1'i (32 kiŖi) kadın, %53.6'sı (37 kiŖi) erkektir. rneklemde kadın yaŖlılar, erkek yaŖlılara göre daha az sayıdadır.

Örneklemenin yaŖ dağılımı Ŗoyledir. %8.7'si (6 kiŖi) 60 yaŖından küçük, %26.1'i 60-69 yaŖ arası (18 kiŖi) %65.2'si (45 kiŖi) 70 yaŖ ve üzerindedir. Görüldüğü üzere örneklemde 70 yaŖ ve üstündekiler cğunluktur. 60 yaŖından küçük olanların kurumda kalabilmek için yaŖlarını büyük gösterdikleri ve bir kısımda yaŖını sakladığından böyle bir sonuç cıkmiŖtir.

YaŖlıların %33.3' (23 kiŖi) il, %33.3' (23 kiŖi) ilçe, %27.5'i (19 kiŖi) köy, %5.8'i (4 kiŖi) yurtdıŖı doğumludur. AraŖtırmada il ve ilçe doğumlarının fazlalığı dikkati çekmektedir. Özellikle il doğumlular cğunlukla Sivas, Çorum, Amasya, Yozgat, Kayseri, Ordu gibi 3 büyük kentin dıŖındaki kentlerdir. Ancak gözlemlerimize göre il doğumlular içinde İstanbul, Ankara ve Adana'da doğduklarını belirtenler (birer

kişi) çok sınırlıdır. Dolayısıyla araştırma örnekleminin çoğunluğunu kırsal kökenli yaşlıların oluşturduğu görülür.

Yaşlıların medeni durumlarının tek yönlü dağılımı incelendiğinde, %23.2'sinin (16 kişi) bekar olduğu, %15.9'unun (11 kişi) boşandığı, %60.9'unun (42 kişi) ise eşinin öldüğü görülmüştür. Eşi ölenlerin ve bekarların kurum bakımını daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

Araştırmada eşi ölmüş ve boşanmış olanlara yöneltilen "kaç çocuğunuz var" sorusuna yaşlılar %33.3'ü (23 kişi) hiç çocuklarının olmadığını, %11.6'sının (8 kişi) tek çocuğunun, %11.6'sının (8 kişi) iki çocuğunun olduğu şeklinde yanıt vermiştir. %20.3'nün (14 kişi) ise 3 ve daha yukarı sayıda çocuklarının olduğu saptanmıştır. %33.3 oranı ile hiç çocuğu olmayan yaşlıların kurum bakımına yöneldikleri gözlemlenirken, üç ve daha yukarı sayıda çocuğu olup da kurum bakımını tercih eden yaşlıların %20.3'ü oranını küçümsememek gerekir. Kısaca çocukları olsa bile kurum bakımını tercih edenlerin oranı araştırma örneklemini içersinde önemli sayılabilir.

Yaşlıların öğrenim düzeyi dağılımı, tek yönlü frekans tablosu incelendiğinde %62.3'nün (43 kişi) okur yazar olmadığı, %10.1'nin (7 kişi) ilkökul mezunu olmayıp okur-yazar olduğu, %7.2'sinin (5 kişi) ilkökul mezunu, %10.1'nin (7 kişi) lise ve yüksek okul mezunu olduğu görülür. Burada öğrenim düzeyi düşük olan yaşlıların daha çok kurum bakımını tercih ettikleri sonucu çıkarılabilir.

Örneklemdaki yaşlıların mesleklerine ilişkin dağılımda %43.5'nin (30 kişi) ev hanımı, %24.6'sının (17 kişi) çiftçi, %4.3'nün (3 kişi) memur, %1.4'nün (1 kişi) işçi, %1.4'nün (1 kişi) ilkökul öğretmeni, %8.7'sinin (6 kişi) küçük çaplı ticaretle (marangoz, kahveci, v.g.) uğraştığı, %1.4'nün (1 kişi) şoför, %1.4'nün (1 kişi) tercüman, %1.4'nün (1 kişi) mühendis olduğu görülmüştür. %11.6'sının ise sabit, belirli bir işlerinin bulunmadığı saptanmıştır. Örneklemda evhanımı ve çiftçilerin diğer meslektekilere göre toplumsal normları pek dikkate almadıkları ve kurum bakımına yöneldikleri söylenebilir. Örneklemdaki yaşlıların %13.0'nün (9 kişi) aylık gelirinin hiç olmadığı, %58.0'nün (40 kişi) 3 milyondan az bir gelire sahip olduğu, %4.3'nün (3 kişi) 3 milyon-5 milyon arasında, %1.4'sinin (1 kişi) 6 milyon-8 Milyon arasında %7.2'sinin (5 kişi) 9 milyon - 11 milyon arasında, %15.9'unun (11 kişi) 12 milyondan daha fazla aylık gelire sahip olduğu görülür. %58'lik oranla, 3 milyondan az aylık geliri olanlar 2022 sayılı yasaya bağlı olup üç ayda bir 1.5 milyon maaş almaktadırlar.

Aylık geliri olmayan (%13'lük oran) 9 yaşının %1.4'ünün (1 kişi) geçimini çocukları, %1.4'nün (1 kişi) akrabaları, %2.9'nun (2 kişi)

yardımsever kişiler, %7.2'sinin (5 kişi) huzurevi tarafından sağlandığı anlaşılmıştır.

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmayan yaşlıların oranı %20.2 (14 kişi)'dir. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bağlı olanlar %17.4 (12 kişi), Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı olanlar %7.2 (5 kişi), Bağ-Kur'a bağlı olanlar %4.3 (3 kişi)'dür. Yaşlıların %50.8'i (35 kişi) ise 2022 sayılı yasaya bağlı olup, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün sunduğu tüm hizmetlerden yararlanmaktadır. Eğer Emekli Sandığı kapsamına 2022 sayılı yasaya bağlı olanlar da dahil edilirse bu oran %68.2'ye yükselir.

Bulunduğu kuruluşa ücret ödeyen yaşlıların oranı %30.4 (21 kişi) iken, kendilerinin ödemeyip devlet ve yardımsever kişilerin ödediğini söyleyen yaşlıların oranı ise %69.6 (48 kişi)'dir. Bu oranlara göre kuruma ücret ödemediği kalan yaşlı sayısı fazladır.

3.1.2. Yaşlıların Sosyal Yaşam ve Huzurevlerinin Fiziki Koşulları :

Araştırma örneklemini oluşturan yaşlıların %17.4'ü (12 kişi) 0-11 arasında, %33.3'ü (23 kişi) 2-4 yıl arasında, %17.4 (12 kişi) 5-7 yıl arasında, %31.9 (22 kişi) 8 yıl ve yukarı yıllar arasında huzurevinde kaldıklarını bildirmişlerdir. %31.9'luk oran içerisinde 8 yılın yukarısı olan 10-12 ve 14 yıl süreyle huzurevinde bulunanların olduğu gözlenmiştir. 70 yaşın üzerindeki yaşlıların oranının %65.2 olduğu dikkate alınırsa huzurevinde 8 ve daha yukarı yıl kaldıkları konusu açıklık kazanır. KGY'da 85-90 yaş arasında olan yaşlıların birçoğu 12-14 yıldır burada kaldıklarını söylediler. En yaşlı kişi 96 yaşında GYD'de kalan ilköğretmeni bir hanımdır.

Yaşlıların huzurevindeki fiziki koşulları dikkate alındığında %5.8'nin (4 kişi) tek kişilik odada %7.2'sinin (5 kişi) iki kişilik odada ve %87.0 (60 kişi) 6'sar kişilik odada kaldıkları görülür. Keçiören Güçsüzler Yurdu 6'sar kişilik odalardan oluşuyor. Dolayısıyla %87.0'lik oran KGY'na aittir. KGY koğuşa benzerken, diğerleri özellikle İHKD'de tam bir ev ortamı yaratılmıştır.

Örneklemdaki yaşlıların hepsi yani %100'ü kaldıkları huzurevinin banyo ve tuvaletlerinin temiz ve ihtiyaçları karşılamada yeterli olduğunu bildirdiler. Yine %97.1'i ortaklaşa kullandıkları Radyo ve TV'li bir salonlarının var olduğunu söylerken %2.9'u bu imkanların olmadığını, ama kendi odalarında Radyo ve TV bulunduğunu belirttiler. İHKD'nin oturma salonu mevcut olup TV ve Radyosu bulunmamaktadır.

Yine örneklemi oluşturan yaşlıların %100'ü odalarının temizliklerinden memnun olduklarını, %89.9'u (62 kişi) yemek hiz-

metlerinden memnun olduklarını söylemişlerdir. Yemek hizmetlerinden memnun olmayanların oranı %10.1 (17 kişi)'dir. Memnun olmayan 7 kişiden biri yüksek tansiyondan dolayı diyet uygulandığını bu sorunun ise yetkililerce pek dikkate alınmadığını söylerken, 6 kişi (KGY'da kalıyorlar) yemeklerin tuzsuz, lezzetsiz ve kötü olduğunu ifade etmiştir.

Özel ihtiyaçlarınızı (yemek yeme, banyo, tuvalete gitme, giydirme, alış-veriş yapma vs. gibi) kimin yardımıyla karşılıyorsunuz sorusuna yaşlıların %60.9'unun (42 kişi) kendilerinin yaptığı, %5.8'nin (4 kişi) çocukları ve akrabalarının yardımıyla %21.7'sinin (15 kişi) kurumdaki hizmetlilerin, %11.6'sının (8 kişi) huzurevindeki arkadaşları tarafından karşılandığı yanıtını vermişlerdir. %11.6'lık oran, genel olarak alışveriş ihtiyacının huzurevindeki arkadaşları tarafından karşılandığının ifadesidir.

Üç huzurevinde de özel bakıcı ve refakatçinin bulunmadığı, birçok kişiye bakan bir bakıcılarının olduğu, yaşlıların hepsi (%100) tarafından belirtirdi. Bu bakıcı ya da hizmetliler, %4.3 (3 kişi) yaşının banyo hizmetini, %14.5 (10 kişi)'nin çamaşır yıkama, tırnak kesme, giydirme gibi hizmetlerini, %2.9 (2 kişi)'unun alışverişini, %2.9 (2 kişi)'unun tuvalet, banyo, yemek, çamaşır, tırnak kesme, gezdirmeye, alışveriş hizmetlerinin hepsini, %75.4'ünün (52) ise herşeyi kendilerinin yaptığını belirtmiştir. Ancak yaşlıların %75.4'ü hastalandıklarında bakıcıların her türlü hizmeti yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Yaşlıların %97.1'i (67 kişi) hastalandıklarında önce huzurevinin doktoruna, eğer gerekiyorsa hastaneye gönderildiklerini, yaşlıların %2.8'i (2 kişi) ise hastane ve özel kliniklere gittiklerini belirtmişlerdir. Yaşlıların %2.8'inin verdiği yanıt İHKD'nin doktoru bulunmamasından kaynaklanıyor.

Yaşlıların %100'ü huzurevinin sosyal faaliyetlerinin bulunduğunu, ancak, yalnızca özel günlerde bu faaliyetlerin yapıldığını söylemişlerdir. Sosyal faaliyetler arasında yılbaşı kutlamaları, dini bayram kutlamaları, mevlüt okutulması bulunmaktadır. Yetkililer de bu hizmetlerin yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Yaşlıların "buradaki hizmetlerin dışında başka nelerin olmasını istersiniz?" sorusuna verdikleri yanıt ilginçtir. Yaşlıların %7.2'si (5 kişi) okuma ve oyun salonu ile müzik setinin olmasını, %27.5'i (19 kişi) gezi imkanlarının olmasını, %23.2'si (16 kişi) bakıcıların daha çok sayıda ve yemeklerin kaliteli olmasını istemişlerdir. %42.0'si (29 kişi) ise hiçbirşey istemediklerini, herşeyin yeterli olduğunu söylemişlerdir. 29 kişinin bu yanıtı farklı şekillerde değerlendirilebilir. Gerçekten sağ-

lanan imkanlar yeterli olabilir. Ya da hiçbirşey istememekle yaşamdan beklenti düzeylerinin azaldığı sonucu çıkarılabilir. Yaşları 70-90 arasında olan yaşlılar, artık bundan sonra isteklerinin pek önemli olmadığı düşüncesinde olabilirler. Ancak, "burada bulunmaktan memnunsunuz?" sorusuna yaşlıların %95.7'si (66 kişi) memnun olduğu yanıtını vermiştir. Ayrıca huzurevinin kendilerinin evi olduğunu söyleyenlere rastlandığı gözlemlerle saptanmıştır. Memnun olmayanların %2.9'u (2 kişi) gidecek başka yerinin olmadığını, %1.4'ü (1 kişi) ise huzurevinin hizmetlerinin tatmin edici olmadığını belirtmiştir. Şenol'un (1989:60) araştırmasında da yaşlıların yaklaşık %75'inin kurumda bulunmaktan memnun oldukları saptanmıştır.

Yaşlıların %29.0'u (20 kişi) ziyaretlerine çocuklarının geldiğini, %44.9'u (31 kişi) akrabalarının geldiğini, %7.2'si (5 kişi) hem çocukları hem de akrabalarının geldiğini, %8.6'sı (6 kişi) arkadaş ve komşu ve ahabplarının geldiğini, %10.1'i (7 kişi) ise ziyarete gelen kimselerinin olmadığını söylemişlerdir. Bu yüzdeler göstermektedir ki, çocukların, akrabaların hem çocuk, hem akrabaların geldiğini söyleyenlerin toplam oranı %86.1'dir. Bu oran, yaşlıların sosyal çevreyle olan ilişkilerinin devam ettiğini gösterir. Ancak ziyaret sıklığının az olduğu gözlemlenmiştir.

"Yaşlılara siz kimleri ziyaret ediyorsunuz?" diye sorulduğunda; %20.3'ü (14 kişi) çocuklarını, %37.7'si (26 kişi) akrabalarını, %2.9'u (2 kişi) hem çocuklarını hem de akrabalarını, %7.2'si (5 kişi) arkadaş, komşu ve ahabplarını ziyaret ettiğini belirtmişlerdir. Yaşlıların %31.9'u (22 kişi) ise hiçkimseyi ziyaret etmediklerini ifade etmişlerdir. Bu oranlar incelendiğinde, yaşlı kişinin çevresinden kopmadığı, ilişkilerinin devam ettiği sonucu çıkarılabilir. %31.9'luk oran ise daha çok kendilerini ziyarete gelenlerden olduğunu söylemişlerdir.

Yaşlıların huzurevindeki kişilerle olan ilişkisinin dağılımına baktığımızda, %2.9'unun (2 kişi) hiçkimse ile yakınlık kuramadığı, %39.1'inin (27 kişi) birkaç kişi ile yakınlık kurduğu, %58.0'inin (40 kişi) huzurevinde çoğu kişiyle yakınlık kurduğu görülür. Bu yüzdeler, kabuğuna çekilen yaşlının çok az oranda olduğunu, yaşlının eski alışkanlıklarını devam ettiğini ortaya koyar.

Yaşlıların huzurevindeki zamanlarının çoğunu oturarak, yatarak, TV seyredip radyo dinleyerek geçirdikleri bilinmektedir. Ancak yine de boş zamanlarını nasıl geçirdiklerine ilişkin sorumuza verdikleri yanıtın dağılımında; %24.6'sının (17 kişi) kitap, gazete okuyarak, namaz

kılarak, eliş yapıp vakitlerini geçirdikleri, %29.0'unun (20 kişi) radyo dinleyip televizyon izledikleri, %8.7'sinin (6 kişi) arkadaş toplantılarına katıldıklarını, %30.4'ünün (21 kişi) gezdiklerini (park, çarşı, pazar), %7.2'sinin (5 kişi) diğer şıkını (uyuyarak, oturarak) işaretledikleri görülür.

Ziyaretler, huzurevindeki kişilerle yakınlık, boş zaman ve kurumda başka hangi hizmetlerin olmasına ilişkin sorulara verilen yanıtlar "yaşlılıkta aktivite kuramına" uygun düşmektedir. Yaşlılar eski alışkanlıklarını, davranışlarını, tercihlerini kolay kolay bırakmamakta aksine sürdürmektedir. Hatta bu alışkanlıkların aktivite normlarıyla (toplumsal içerikli olarak) paralel gittiği görülmektedir. Yaşlı, davranışlarını kısıtlamada genelde herhangi bir sosyal baskı hissetmiyor.

Yaşlıların kurum bakımını tercih etmeden önce kimin yanında kaldıklarına ilişkin verdikleri yanıtlar şöyledir; %23.2'si (16 kişi) çocuklarıyla, %34.8'i (24 kişi) akrabalarıyla %33.3'ü (23 kişi) yalnız kaldığını belirtmiştir. Çocukları ve akrabalarıyla kaldığını söyleyen yaşlıların toplamı %68.0 oranındadır. Bu oran, kurum bakım ve hizmetlerine yönelik, bir iyileşme anlayışının var olmaya başladığını ve bırakılan, terkedilen anlayışın yıkılmaya doğru gittiğini gösterebilir. Bu konuda toplumsal normların etkisinin azaldığı söylenebilir.

Yaşlandıklarında insanların kimin tarafından bakılmasını istersiniz? sorusuna; yaşlıların %49.3'ü (34 kişi) çocuklarının, %43.5'i (30 kişi) ise kurumun bakmasını gerektiği yanıtını vermişlerdir. Bu soruda da yaşlılara çocuklarının bakmasını isteyenlerin oranının yüksek (%49.3) olduğu görülür. Dolayısıyla yaşlı kişiler, çocukları, gelecek için sosyal sigorta olarak görme eğilimindedirler. Ancak kurum bakımının önemli olduğu da söylenebilir. Yaşlılara, çocuklarının ya da kurumun bakmasını söyleyenlerin oranı birbirine yakındır.

Yaşlıların %92.8'inin (64 kişinin) huzurevine kendi isteğiyle geldiği saptanmıştır. Bu konuda ekonomik faktör de etkili olabilir. Çünkü maddi durumu yeterli olmayan yaşlılarının, huzurevlerine yerleştirilerek, yiyeceğinden içeceğine, sağlık kontrolünden muhafaza edilmesine kadar tüm hizmetler şöyle ya da böyle sağlanmaktadır. Aile, yaşlısının ekonomik yükünü bu anlamda çözümlenmiştir. Yalnız ve kimsesi olmayanlar için huzurevleri gerekli olan kuruluşlardır. Bu nedenle kurum bakımı Türkiye için önemini korumaktadır.

3.2. Örneklemin Çapraz Tablolarının Değerlendirilmesi

Tablo 1. Yaş ve Cinsiyet

Cins./Yaş	60 Yaş	60-69 Yaş	70 Yaş	Toplam
Kadın	1	10	21	32
	3.13	31.25	65.63	
	16.67	55.56	46.67	
Erkek	5	8	24	37
	13.51	21.62	64.86	
	83.33	44.44	53.33	
Toplam	6	18	45	69

Tablo 1'de araştırma örneklemini oluşturan yaşlı kadınların %31.25'inin 60-69 yaş arasında, %65.63'ünün ise 70 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. 60-69 yaş arasında bulunan yaşlı erkeklerin oranı %44.44 iken, 70 yaş ve üstünde bulunanların oranı %53.33'dür. Araştırmada yaşlı erkekler daha fazla sayıdadır. Bununla birlikte 70 yaş ve üzerindeki yaşlı erkek ve kadınların oranı benzerlik gösterir.

Tablo 2. Cinsiyet ve Doğum Yeri

Cins./Doğum Yeri	İl	İlçe	Köy	Yurtdışı	Toplam
Kadın	16	10	3	3	32
	50.00	31.25	9.38	9.38	
	69.57	43.48	15.79	75.00	
Erkek	7	13	16	1	37
	18.92	35.14	43.24	2.70	
	30.43	56.52	84.21	25.00	
Toplam	23	23	19	4	69

Cinsiyet ile doğum yerine ilişkin tablo 2'ye bakıldığında kadın yaşlıların %50'sinin il, %9.38'inin ise köy doğumlu oldukları, erkek yaşlıların ise %18.92'sinin il, %43.24'ünün köy doğumlu oldukları görülmür. Araştırma örnekleminde genelde ilçe ve köy doğumlu yaşlılar bulunur. İlçe ve köy doğumlular kırsal kökenli olarak nitelenebilir. Bu durumda kırsal kökenli olmaları geniş aile bağlarının kuvvetli olduğu düşüncesini çağrıştırırken, bu yaşlıların kurum bakımını tercih etmeleri, toplumsal anlayışın değiştiğine işaret eden bir eğilimi yansıtır.

Tablo 3 : Cinsiyet ve Medeni Durum

Cins./Med.Dur.	Bekar	Boşanmış	Eşi Ölmüş	Toplam
Kadın	6	4	22	32
	18.75	12.50	68.75	
	37.50	36.36	52.38	
Erkek	10	7	20	37
	27.03	18.92	54.05	
	62.50	63.64	47.62	
Toplam	16	11	42	69

Araştırma örneklemini oluşturan yaşlıların tablo 3'de cinsiyet ile medeni durumları dağılımı incelendiğinde; eşi ölmüş kadın yaşlıların oranı %52.38 iken, eşi ölmüş erkeklerin oranı %47.62'dir. Eşi ölmüş yaşlıların sayısı, bekar ve boşanmış olanlara göre yüksektir. Örneklemdaki eşi ölen dolayısıyla yalnız kalan yaşlıların, kurum bakımını tercih ettikleri söylenebilir.

Tablo 4 : Cinsiyet ve Öğrenim Durumu

Cinsiyet	Okur-Yaz.	Okur	İlk.	Orta	Lise ve	Toplam
Öğr. Dur.	Değil	Yazar	Mez.	Mez.	Y.Ok.M.	
Kadın	22	4	0	4	2	32
	68.75	12.50	0.00	12.50	6.25	
	51.16	57.14	0.00	57.14	28.57	
Erkek	21	3	5	3	5	37
	56.76	8.11	13.51	8.11	13.51	
	48.84	42.86	100.00	42.86	71.43	
Toplam	43	7	5	7	7	69

Cinsiyet ve öğrenim durumuna ilişkin çapraz dağılımında kadın yaşlıların %68.75'inin, erkek yaşlıların %56.76'sının okuma-yazma bilmedikleri görülür. Yine kadın yaşlıların %6.25'i ile erkek yaşlıların %13.51'inin lise ve yüksek okul mezunu olduğu anlaşılır. Bu durumda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yüksektir.

Tablo 5: Cinsiyet ve Yemek Hizmetlerinden Memnun Olup Olmama

Cins/İns.Yem.Hiz.Mem.	Evvet	Hayır	Toplam
Kadın	27	5	32
	84.38	15.63	
	43.55	71.43	
Erkek	35	2	37
	94.59	5.41	
	56.45	28.57	
Toplam	62	7	69

Tablo 5'e göre kadın yaşlıların %84.38'i erkek yaşlıların ise %94.59'u kurumun yemek hizmetlerinden memnundur. Yemek hizmetlerinden memnun olmayan kadınların (%15.63) oranı erkeklerden (%5.41) fazladır.

Tablo 6: Cinsiyet ve Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup Olmama

Cin./Kur.Bul.Mem.Ol.	Evvet	Hayır	Toplam
Kadın	30	2	32
	93.75	6.25	
	45.45	66.67	
Erkek	36	1	37
	97.30	2.70	
	54.55	33.33	
Toplam	66	3	69

Cinsiyet ile kurumda bulunmaktan memnuniyet duyma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak erkek yaşlıların %97.30'u kadın yaşlıların ise %93.75'i kurumda kalmaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda oran farkı olmakla birlikte erkek yaşlıların kadın yaşlılara göre kurumda bulunmaktan daha çok memnun oldukları yolundaki hipotez'in araştırma örneklemini için geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuç Emiroğlu'nun (1995) araştırmasındaki sonuçla da benzerdir. Çünkü erkeklerin kadınlara göre kendi ihtiyaçlarını karşılaması daha zordur.

Tablo 7 : Cinsiyet ile Kuruma Kendi İsteğiyle Gelenler

Cins./Kur.Kendi.İst.Gel.	Evet	Hayır	Toplam
Kadın	27	5	32
	84.38	15.63	
	42.19	100.0	
Erkek	37	0	37
	100.00	00.00	
	57.81	00.00	
Toplam	64	5	69

Araştırma örneklerindeki kadınların %84.38'i kuruma kendi isteği ile geldiklerini %15.63 ise çocuklar ve akrabalarının isteğiyle geldiklerini belirtmiştir. Erkeklerin ise hepsi kendi isteğiyle kurum bakımını tercih ettiklerini ifade etmiştir. Tablo 7'de erkeklerin kendi ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması zordur. Toplumsal değerler ve yetiştiriliş tarzı itibarıyla tüm hizmetleri kadın tarafından yapıldığı için erkeklerin bu işleri fazla anlamadığı söylenebilir.

Tablo 8 : Cinsiyet ve Kurumdaki Kişilere Yakınlık Derecesi

Cins./Kur.Kiş.Yakınlık	Hiçkimse	Birkaç	Çoğu kişi	Toplam
	ile	kişi	var	
Kadın	0	16	16	
	0.00	50.00	50.00	32
	0.00	59.26	40.00	
Erkek	2	11	24	
	5.41	29.73	64.86	37
	100.00	40.74	60.00	
Toplam	2	27	40	69

Tablo 8'de cinsiyetle, kurumdaki kişilerle yakınlık derecesi arasındaki dağılımda kadınların %50'sinin erkeklerin ise %64'ünün çoğu kişiyle yakınlık kurduğu belirtilmiştir. Bu göstergeler erkeklerin insanlarla daha çok ilişki kurabildiklerini ve dışa açık olduklarını gösterir. Dolayısıyla yaşlıların bir kısmı kalabalıktan hoşlanırken bir kısmı yalnızlığı tercih edebilir. Ancak KGY'da kadın yaşlıların oda arkadaşlarıyla bazan ağız kavgası yaptıkları ve birbirlerini kurdıkları daha sonra barıştıkları kendileri tarafından ifade edilmiştir. 6 kişilik bir odada kalmak ile iki ya da tek kişilik odada kalmanın bazı avantaj

ve dezavantajları olabileceğini düşünmek gerekir. Aile içinde de bazan buna benzer tartışmaların yaşanması mümkündür.

Tablo 9 : Cinsiyet ile Boş Zamanları Değerlendirme

Cinsiyet/	Kit.Gaz.Ok.	Rad.TV	Ark.Top.	Gezmek	Diğ.	Toplam
Boş zaman Dini İba.Eliği						
Kadın	10	11	6	0	5	32
	31.25	34.38	18.75	00.00	15.63	
	58.82	95.00	100.00	00.00	100.00	
Erkek	7	9	0	21	0	37
	18.92	24.32	0.00	56.76	0.00	
	41.18	45.00	0.00	10.00	0.00	
Toplam	17	20	6	21	5	69

Tablo 9'da kadınların %34.38'inin en çok yaptıkları için radyo dinleyip televizyon seyretmek olduğunu, erkeklerin ise %56.76'sının en çok gezererek vakit geçirdikleri görülmektedir. Kadın yaşlıların %15.63' diğer şıkka altında; yatarak, oturarak, %18.75'i kurumdaki arkadaş toplantılarına katılarak vakitlerini değerlendirdiklerini söylemiştir. Kurum bakımındaki yaşlı kişilerin zamanlarının hemen hepsi kendilerine aittir. Yemek saatleri dışındaki vakitlerini ise oturarak, TV izleyerek, ibadet yaparak ve gezererek geçirmelerinin dışında yapacak başka işlerinin olduğunu söylemek güçtür.

Tablo 10 : Yaş ile Boş Zamanları Değerlendirme

Yaş/	Kit.Gaz.	Radyo/TV	Ark.Top.	Gez.	Diğer	Toplam
Boş Zam.	Din İba. Eliğ.	İzlemek	Katılmak		Hışbir Herşeyi	
60 Yaş.Küçük	1	2	0	3	0	6
	16.67	33.33	0.00	50.00	0.00	
	5.88	10.00	0.00	14.29	0.00	
60-69 Yaş	6	6	2	4	0	18
	33.33	33.33	11.11	22.22	0.00	
	35.29	30.00	33.33	19.05	0.00	
70+Yaş	10	12	4	14	5	45
	22.22	26.67	8.89	31.11	11.11	
	58.82	60.00	66.67	66.67	100.00	
Toplam	17	20	6	21	5	69

Tablo 10'da yaş ile boş zamanları değerlendirme arasındaki ilişkiye bakıldığında 60-69 yaş kategorisinde bulunanların %33.33'ü radyo dinleyip televizyon seyrettiklerini, %11.11'i arkadaş toplantılarına katıldıklarını, %22.22'si gezdiklerini belirtmiştir. 70 yaş ve üstündekilerin %26.67'sinin radyo dinleyip televizyon seyrettiği, %8.89'unun arkadaş toplantılarına katıldığı %31.11'inin gezdiği, %11.11'inin diğer sıkı içinde oturup yattığı yanıtını verdikleri görülmüştür. Arkadaş toplantılarının ise KGY'da hergün bir yaşının kaldığı odanın önündeki oturma yerlerinde sohbet ettikleri şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Tablo 11: Doğum Yeri ile Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından Üstlenmesine İlişkin Görüşler

Doğ.Yer/ Yaş.Kim.Bak.	Çoc.Baksın	Akr.veYard. Baksın	Kurum Baksın	Toplam
İL	11	2	10	23
	47.83	8.70	43.48	
	32.35	40.00	33.33	
İLÇE	12	1	10	23
	52.17	4.35	43.48	
	35.29	20.00	33.33	
KÖY	8	2	9	19
	42.11	10.53	47.37	
	23.53	40.00	30.00	
YURTDIŞI	3	0	1	4
	75.00	0.00	25.00	
	8.82	0.00	3.33	
TOPLAM	34	5	30	69

Tablo 11'e göre, il doğumlu yaşlılarla, yaşlılıkta bakımın kimin tarafından üstlenmesine ilişkin çift yönlü dağılımında, il doğumluların %47.83'ü çocuklarının, %43.48'i ise kurumun bakmasını, ilçe doğumluların %52.17'si çocuklarının, %43.48'i kurumun, köy doğumlu yaşlıların %42.11'i çocuklarının, %47.37'si ise kurumun bakmasını öngörmüşlerdir. Bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bu-

lanamamıştır. Çünkü yüzdelerin dağılımına göre birbirine yakın sonuçlar ortaya çıkmıştır. Hatta köy doğumlu yaşıların %47.37'sinin kurum bakımını tercih etmeleri kırsal kökenli yaşıların anlayışlarının değişmesi ve toplumsal normların öneminin azalması şeklinde değerlendirilebilir. Bu nedenle hipotez 7'nin geçersiz olduğu görülür. Ancak Kağıtçıbaşı'nın (1991:50), 1970 yılında yapmış olduğu "ocuğun Değeri" araştırmasında, Türkiye'de ailelerin çocuklarını bir sigorta olarak gördükleri fakat, bu oranın kentsel kesimde, kırsal kesime göre daha az olduğu ifade edilmektedir. Oysa araştırma örnekleminde il'den başlayarak köy doğumlulara doğru yaşıların çocuklarının bakmasını istemekle birlikte kurum bakımına yönelik bir eğilimlerinin bulunduğunu da görmek mümkündür.

Tablo 12 : Medeni Durum ve Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından stlenmesine İlişkin Görüşler

Med.Dur./ Yaş.Kim Bak.	Çocuklar	Akr.veya Yrd.	Kurum	Toplam
Bekar	7	2	7	16
	43.75	12.50	43.75	
	20.59	40.00	23.33	
Boşanmış	5	2	4	11
	45.45	18.18	36.36	
	14.71	40.00	13.33	
Eşi ölmüş	22	1	19	42
	52.38	2.38	45.24	
	64.71	20.00	63.33	
TOPLAM	34	5	30	69

Tablo 12'ye göre bekarların %43.75'i insanların yaşlandıklarında çocukları tarafından bakılmasını, aynı şekilde yine %43.75'de kurum tarafından bakılmasını istemişlerdir. Boşanmış olanların %45.45'i çocukların, %36.36'sı kurumun bakmasından yanadır. Eşi ölmüş olanların ise %52.38'i çocukların, %45.24' de kurumun bakmasını istemişlerdir. Bu duruma göre, araştırma örnekleminde bulunan yaşıların yarıya yakın bir bölümü, halen çocukları gelecek için bir güvence olarak görmektedir.

Tablo 13 : Öğrenim Düzeyi ile Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup/Olmama

Öğr.Düz./Kur.Bul.Mem.	Evet	Hayır	Toplam
OKUR-YAZAR DEĞİL	41 95.35 62.12	2 4.65 66.67	43
OKUR-YAZAR	7 100.00 10.61	0 0.00 0.00	7
İLKOKUL	5 100.00 7.58	0 0.00 0.00	5
ORTAOKUL	7 100.00 10.61	0 0.00 0.00	7
LİSE VE Y.OKUL	6 85.71 9.09	1 14.29 33.33	7
TOPLAM	66	3	69

Araştırma örneklemini oluşturan yaşlıların öğrenim düzeyi ile kurumda bulunmaktan memnun olmaları arasında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak toplam olarak kurumda bulunmaktan memnun olanların oranı yüksektir. Bunun öğrenim düzeyinin yükselmesi ile bir ilgisi bulunamamıştır. Bu nedenle hipotez 2 geçersizdir. Okur-yazar olmayanların kurumda bulunmaktan memnun olma oranı %95.35'dir. Tablo 13'deki oranlar, kurum bakımına ilişkin anlayışın olumlu yönde değiştiğine işaret eder.

Tablo 14 : Öğrenim Düzeyi ile Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından Üstlenmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Öğr.Düzeyi/ Yaş.Kim.Bak.	Çoc.Bakım	Akr.veya Yrd.	Kur.Bak.	Toplam
Okur-Yazar Değil	23 53.49 67.65	4 9.30 80.00	16 37.21 53.33	43
Okur-Yazar	4 57.14 11.76	0 0.00 0.00	3 42.86 10.00	7
İlkokul	1 20.00 2.94	1 20.00 20.00	3 60.00 10.00	5
Ortaokul	2 28.57 5.88	0 0.00 0.00	5 71.43 16.67	7
Lise ve Yük.Okul	4 57.14 11.76	0 0.00 0.00	3 42.86 10.00	7
Toplam	34	5	30	69

Araştırma örneklemini oluşturan yaşlıların eğitim düzeyi yükseldikçe tablo 14'e göre yaşlandıklarında insanların kurum tarafından bakılmasını isteyenlerin oranı yükselmektedir. Okur-yazar olmayan yaşlıların %37.21 kurum bakımını isterken, bu oran okur-yazar olanlarda %42.86'ya ilköğretim mezunlarında %60'a, ortaokul mezunlarında %71.43'e yükselir. Lise ve yüksekokul mezunlarında bu oran %42.86'dır. Tablo'da okuma-yazma bilmeyenlerden lise ve yüksekokul mezunlarına doğru bir artış gözlenir. Bu gözlem yaşlıların kurum tarafından bakılmasının istenildiğini gösterir. Böylece örneklem dahilinde 3. hipotez geçerlilik gösterir.

Tablo 15 : Çocuk Sahibi Olma ile Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından Üstlenmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Kaç.Çoc.Var/ Yaş.Kim.Bak.	Çocuklar	Akr.Yrd.	Kurum	Toplam
0	7	2	8	17
	41.18	11.76	47.06	
	20.59	40.00	26.67	
Hiç yok	10	1	11	22
	45.45	4.55	50.00	
	29.41	20.00	36.67	
Tek	6	0	2	8
	75.00	0.00	25.00	
	17.65	0.00	6.67	
İki	3	0	5	8
	37.50	0.00	62.50	
	8.82	0.00	16.67	
3+	8	2	4	14
	57.14	14.29	28.57	
	23.53	40.00	13.33	
Toplam	34	5	30	69

Çocuk sahibi olmakla, yaşlılıkta bakımın kimin tarafından üstlenmesine ilişkin Tablo 15'de, hiç çocuğu olmayanların %45.45 çocukları, %47.06 kurum tarafından bakılmasını önermiştir. Üç ve daha çok çocuğu olan yaşlıların %57.14'ü çocukların, %28.57'si kurumun bakmasını istemiştir. Bekarların ise %47.06'sı kurum bakımını tercih etmiştir. Burada hiç çocuğu olmayanların yaşlandıklarında insanlara kurumun bakması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Ancak iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığından hipotez 4'ün geçerli olduğu görülür (Tablo 15'deki (0) kodu bekar olan yaşlıların dağılımına ilişkindir.).

Tablo 16 : Kuruluşa Herhangibir Ücret Ödeme ile Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup Olmama

Ücr.Öde./Memnuniyet	Evet	Hayır	Toplam
Ödüyorum	20	1	21
	95.24	4.76	
	30.30	33.33	
Hayır Devlet Yard. Sev.	46	2	48
	95.83	4.17	
	69.70	66.67	
Toplam	66	3	69

Kuruma ücret ödemeyen yaşlılarla, kurumda bulunmaktan duyulan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte kuruma ücret ödeyen yaşlıların oranı %95.24, ödemeyenlerin oranı %95.83'tür. Burada, kuruma ücret ödeyenlerle ödemeyenler arasında memnun olmak bakımından bir benzerlik göstermekle birlikte, sayısal bir fark vardır. Tablo 16'daki göstergeler araştırma örneklemini için 5. hipotezin geçerli olabileceğini gösterir. Çünkü kuruma ücret ödeyenlerin sayısı 20 iken ödemeyenlerin sayısı 46'dır.

Tablo 17 : Aylık Ortalama Gelir ile Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup Olmama

Gelir/Kur.Bul.Memnun.	Evet	Hayır	Toplam
Hiç Yok	8	1	9
	88.89	11.11	
	12.12	33.33	
-3 Milyon	3	0	40
	97.50	2.50	
	59.09	33.33	
3-5 Milyon	3	0	3
	100.00	0.00	
	4.55	0.00	
6-8 Milyon	5	0	1
	100.00	0.00	
	1.52	0.00	
9-11 Milyon	5	0	5
	1.00.00	0.00	
	7.58	0.00	
12+ Milyon	10	1	11
	90.91	9.09	
	15.15	33.33	
Toplam	66	3	69

Tablo 17'ye göre, aylık ortalama geliri 3 milyonun altında olan yaşlıların %97.50'si kurumda bulunmaktan dolayı memnun olduklarını ifade etmiştir. Ancak 12 milyon ve üstü gelire sahip 11 yaşlıların %90'nı kurumda bulunmaktan memnun olduğunu söylemiştir.

Dolayısıyla gelir düzeyi düşük olanlarla, düşük olmayanlar arasında kurumda bulunmaktan duydukları memnuniyet ilişkisinde benzer bir dağılım görülmüştür. İki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığından 6. hipotez geçersizdir.

Tablo 18 : Yaşlıların Doğum Yeri ile Kurumdaki Kişilerle Yakınlık Derecesi

Doğum Yeri/ Kur.Kiș.Yak.	Hiçkimse İle	Birkaç Kiși İle	Çoğu kiși İle	Toplam
İl	1 4.35 50.00	7 30.43 25.93	15 65.22 37.50	23
İlçe	1 4.35 50.00	9 39.13 33.33	13 56.52 32.50	23
Köy	0 0.00 0.00	7 36.84 25.93	12 63.16 30.00	19
Yurtdışı	0 0.00 0.00	4 100.00 14.81	0 0.00 0.00	4
Toplam	2	27	40	69

İl doğumlu yaşlıların %65.22'si, ilçe doğumluların %56.52'si, köy doğumluların ise %63.16'sının kurumdaki kişilerin çoğuyla ilişki kurabildiklerini belirtmiştir. Bu göstergeler, il doğumluların ilçe ve köy doğumlulara göre kurumdaki kişilerle daha çok yakın ilişkiler kurabildiklerini ortaya çıkarabilir. Birkaç kişi ile ilişki kurdukları söyleyenlerin oranı, il doğumlularda %25.93, ilçe doğumlularda %33.33, köy doğumlularda %36.84'dir. Buna göre yaşlıların kurumdaki kişilerle sosyal ilişkiler içinde oldukları söylenebilir. Arkadaş toplantıları ve sohbetler bunun bir göstergesi sayılabilir.

Tablo 19 : Yaşlıların Kurumda Buldukları Yıl ile Kurumdaki Kişilerle Yakınlık Derecesi

Yıl/Kur.Kiș.Yak.	Hiçkim. İle	Birkaçkiș. İle	Çoğu.kiș. İl	Toplam
0-1 Yıl	1 8.33 50.00	7 58.33 25.93	4 33.33 10.00	12
2-4 Yıl	0 0.00 0.00	10 43.48 37.04	13 56.52 32.50	23
5-7 Yıl	0 0.00 0.00	3 25.00 11.11	9 75.00 22.50	12
8+ Yıl	1 4.55 50.00	7 31.82 25.93	14 63.64 35.00	22
Toplam	2	27	40	6

Kurumdaki kişilerle yakınlık derecesinin, kurumda kalma süresiyle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Ancak tablo 19 incelendiğinde, kurumda enaz süre kalan yaşıyla daha fazla yıl-kalan yaşının kurumdaki kişilerle ilişkileri bakımından benzerlik taşıdığı görülür. Kurumda 2-4 yıl kalan yaşının %56.52'si, 5-7 yıl kalanın %75'i, 8 ve daha yukarı yıl kalan yaşının %63.64'ü kurumda hemen hemen çoğu kişiyle ilişki kurabildiğini belirtmiştir. Hiçkimse ile ilişki kuramayanların oranı ise çok düşüktür. Bu göstergelere göre örnekteki yaşlıların sosyal ilişkilerini genel olarak devam ettirdikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 20 : Yaşlıların Kurumda Buldukları Yıl ile Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup Olmama

Kaç Yıl/Kur.Bul.Mem.	Evet	Hayır	Toplam
0-1 Yıl	11	1	12
	91.67	8.33	
	16.67	33.33	
2-4 Yıl	23	0	23
	100.00	0.00	
	34.85	0.00	
5-7 Yıl	11	1	12
	91.67	8.33	
	16.67	33.33	
8+ Yıl	21	1	22
	95.45	4.55	
	31.82	33.33	
Toplam	66	3	69

Tablo 20 incelendiğinde, 0-1 yıl arasında kalanların yaşlıların %91.67'si, 2-4 yıl kalanların tamamı (%100'ü), 5-7 yıl kalanların %91.67 8 yıl ve yukarısında kalanların %95.45'i kurumda bulunmaktan memnun oldukları görülür. Bu iki değişken arasında hemen hemen eşit bir dağılım olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. 2-4 yıl, 8+ yıl süre kalanlarda memnuniyet oranının yüksek olması, 8. hipotezin kısmen geçerli olduğunu gösterir. Ku-

rumdan memnun olanların ilk ve uzun (8+yıl) süre kalanlarda fazla olması, ilk yılların beklenti düzeyinin yüksekliğine, daha uzun yıllar kalanlarda ise alışkanlık ve kabullenmelerine bağlanabilir. 0-1 yıllık süre ise uyum ve alışma sürecini kapsadığı için kurumdan duyulan memnuniyet azalabilir. Benzeri sonuç Emiroğlu'nun (1995) araştırmasında da çıkmıştır.

Tablo 21 : Yaşlıların Kurumda Buldukları Yıl ile Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından stlenmesine İlişkin Görüşler

Yıl/Yaşlı Kim.Bak.	ocuk.	Akra.veya Yar.	Kurum	Toplam
0-1 Yıl	9	0	3	12
	75.00	0.00	25.00	
	26.47	0.00	10.00	
2-4 Yıl	9	2	12	23
	39.13	8.70	52.17	
	26.47	40.00	40.00	
5-7 Yıl	7	1	4	12
	58.33	8.33	33.33	
	20.59	20.00	13.33	
8+ Yıl	9	2	11	22
	40.91	9.09	50.00	22
	26.47	40.00	36.67	
Toplam	34	5	30	69

Kurumda uzun süre bulunmakla, yaşlılıkta bakımın kimin tarafından üstlenmesi gerektiği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, kurumda uzun süre kalan yaşlılar, kurum bakımının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Kurumda 8 ve daha yukarı yıl kalan yaşlıların %50'si kurumun bakmasını önerirken, 0-1 yıl süre kurumda kalanların %25'i kurumun bakmasını istemişlerdir. Tablo 21'deki göstergeler, yaşlıların kuruma alıştıktan sonra görüşlerinin değiştiği, kurumun bakmasını istedikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 22 : Kuruma Kendi İsteğiyle Gelenler ile Kurumda Bulunmaktan Memnun Olup Olmama

Kendi İst.Gel./ Kur.Memnun	Evet	Hayır	Toplam
Evet	61	3	64
	95.31	4.69	
	92.42	100.00	
Hayır	5	0	5
	100.00	00.00	
	7.58	00.00	
Toplam	66	3	69

Araştırma örnekleminde, kuruma kendi isteği ile gelenlerin %95.31 kurumda bulunmaktan memnuniyet duyarken, kendi isteği ile gelmeyenlerin %100'ü kurumda bulunmaktan memnun olduğunu belirtmiştir. Böylece kendi isteği ile gelen yaşlılarla, başkasının isteğiyle gelen yaşlılar arasında sayısal bir farkın olduğu gözlenir. Bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak Tablo 22'de kuruma kendi isteğiyle gelen 61 yaşlı, kurumda bulunmaktan memnuniyet duyarken, kendi isteğiyle gelmeyenlerin 5'i kurumdan memnun olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle hipotez 9'un kısmen geçerlilik taşıdığı söylenebilir.

Tablo 23 : Kurumda Bulunmaktan Memnun Olmak ile Yaşlılıkta Bakımın Kimin Tarafından Üstlenmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Kur.Memnun./ Yaşlılıkta Kim.Bak.	Çocuk.	Akr.veya Yard.	Kurum	Toplam
Evet	31	5	30	66
	46.97	7.58	45.45	
	91.18	100.00	10.00	
Hayır	3	0	0	3
	100.00	0.00	0.00	
	8.82	0.00	0.00	
Toplam	34	5	30	69

Kurum bakımından memnun olan yaşlıların, yaşlandıklarında insanlara kurumun bakmasını isterler. Tablo 23'deki dağılımda kurumda bulunmaktan memnun olduğunu söyleyen yaşlıların %46.97'si yaşlandıklarında insanlara çocuklarının bakmasını isterken, %45.45'inin kurumun bakmasını tercih ettikleri görülür. Aradaki oranın farkı, düşük olmakla birlikte kurumda bulunmaktan memnun olmalarına karşın yine de yaşlanıldığında insanlara, çocuklarının bakmasını belirtmeleri, yaşlıların halen aile yaşamına duydukları özlemi dile getirdiği şeklinde değerlendirilebilir. Böylece 10. hipotezin geçersiz olduğu görülür.

Yaşamın son dönemini oluşturan yaşlılığın, kaliteli ve sağlıklı koşullar altında sürdürülmesiyle onların yaşamdan memnunluk duygularını sağlanabilir.

YORUM ve SONUÇ

Endüstrileşme ve kentleşme sosyal süreçleri kadının iř hayatına atılması ile yaşlıların bakımı bir sorun olmuştur. Kentisel yaşamın karmaşıklığı yaşlıların sosyal ilişkilerini ve hareket kaabilitesini sınırlandırmıştır. Kırsal alanda bir sorun olarak görülmeyen yaşlı bakımı, kentisel alanda ailenin küçülmesi ve fonksiyonlarının azalması ve aile bağlarının nispeten zayıflamasıyla birlikte sorun olmaya başlamıştır. Bu sorun kentisel yaşamda bir ihtiyaın varlığını ortaya çıkar mıştır. Böylece kurum bakımı bir çözüm olarak düşünülmüştür. Özellikle gelişmiş endüstri ülkelerinde yaşlı nüfusun giderek artması, yaşlılara yönelik hizmet veren sektörlerin devreye girmesini zorunlu kıl mıştır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kurum bakımı hizmetlerinde giderek bir artma görülürken, hizmetlerin kalitelerinin de iyileştirilmesi söz konusu olmuştur. Gerek devlet kuruluşları, gerek belediyeler, gerekse vakıf ve dernekler Türkiye'de yaşlı bakımının ihtiyaını karşılamak için çalışmaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfus oranı, batı ülkelerine göre düşük (%5) olmasına karşın kurum hizmetleri çalışmaları sürdürülmektedir. 1995 yılı sonu itibariyle kurum sayısının 93'e yükselmesi ve 10.056 kapasite ile hizmet vermesi önemli bir gelişmedir. Ancak personel sayısının yetersizliği, maddi imkanların sınırlı oluşu ve yönetimdeki zihniyet, hizmetlerin kalitesini etkilemektedir.

Bir pilot çalışma niteliğini taşıyan araştırma örnekleminde; cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, ilişkiler, gelir düzeyi, doğum yeri, kuruma kendi isteğiyle gelmek, kurum hizmetlerinden duyulan memnuniyet ve çocuk sahibi olma değerşkenleri bağımsız değerşken, kurumda kalmaktan duyulan memnuniyet bağımlı değerşken olarak alın mıştır.

Bu çalışmada, yaşlılar, kurum hizmetlerinin gerekliliğine ve önemine inandıkları halde, insanların yaşlandıklarında çocuklarının bakmasını istemeleri, onların halen aile ortamına duydukları özlemi dile getirir. Kurumun sunduğu hizmetler dışında başka nelerin olmasını istersiniz, sorusuna verilen yanıt ilginçtir, "hiçbirşey, herşeyi iyi" olmuştur. Bu durum, yaşlıların kurum yetkililerine duyduğu bir minnettarlığın ifadesi olabileceği gibi hizmetlerin çok iyi olduğunu ya da bu yaştan sonra ne isteyeceğinin çok önemli olmadığını da ifade eder. Ayrıca yaşamdan beklenti düzeylerinin azaldığı şeklinde de yorumlanabilir.

Ankara örneği araştırması bulgularına göre, kurumda barınan yaşlı erkekler, yaşlı kadınlardan daha fazladır. Bununla birlikte 70 yaş ve üzerindeki yaşlı kadın ve erkeklerin oranı benzerdir. Araştırma örnekleminde ilçe ve köy doğumlu yaşlıların il doğumlu yaşlılardan daha fazla olduğu görülür. İlçe ve köy doğumluların kırsal kökenli olmaları geleneksel geniş aile bağlarının kuvvetli olduğu düşüncesini çağrıştırırken, bu yaşlıların kurum bakımını tercih etmeleri toplumsal anlayışın (normların) değiştiğine işaret eden bir eğilimi yansıtır.

Araştırmada eşi ölen dolayısıyla yalnız kalan yaşlıların kurum bakımını tercih ettikleri sonucu bulunmuştur. Ayrıca hiç çocuğu olmayan yaşlılarla, üç ve daha yukarı sayıda çocuğu olan yaşlıların da, kurum bakımında bulunduğu saptanmıştır. Bu durum gösteriyor ki kentsel yaşamın organizasyonları olan huzurevleri, yalnızca kentte yaşayanlara değil, kırsal alanda yaşayanlara da hizmet vermektedir. Yaşlıların az ya da çok sayıda çocuk sahibi olmaları kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmalarını engellemektedir. Sanayileşme, kentleşme ve ailenin fonksiyonlarının azalması çağdaş organizasyonlar olarak nitelenen kurum hizmetlerinden yararlanmayı bir ölçüde zorunlu kılmıştır. Böylece bu kuruluşlar kentteki yaşlılara olduğu kadar kırsal alandaki yaşlılara da hizmet vermeye başlamıştır.

Araştırma örneklemindeki yaşlı erkeklerin kurumda bulunmaktan duydukları memnuniyet, kadın yaşlılara göre daha fazladır. Bu sonuç erkek yaşlıların yemek, bulaşık, çamaşır, ütü gibi işleri, kendi başlarına yapmalarının güçlülüğü ve erkeklerin genelde bu işleri yapmaya alıştırılmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Örneklemindeki yaşlılar, zamanlarının büyük bir kısmını gezerek, arkadaşlarıyla sohbet ederek, televizyon seyrederek geçirdiklerini ve kurumdaki çoğu kişiyle ilişki kurduklarını söylemişlerdir. Bu durum aktivite ve süreklilik kuramıyla da örtüşür. Kısaca yaşlıların etkinliklerini, eski alışkanlıklarını sürdürdüğü görülür.

Araştırma rneklemesinde yaşlılıkta bakımın çocuklar tarafından üstlenmesi gerektiğini söyleyenlerin oranı ile kurum tarafından bakılması gerektiğini söyleyenlerin oranı benzerdir. Bu sonuç çocukların gelecek için bir güvence (sigorta) olma özelliğini koruduğunu gösterir. Ancak bu konu yaşlı psikoloğisi içinde değerlendirilebilir.

Gözlemlerimiz yaşlıların barındıkları binaların eski olmasına karşın, temizliği, atmosferi, yatak sayısı bakımından bir disiplin ve düzenin olduğunu saptamıştır. Bakıcı personel sayısı yetersizdir. Özellikle KGY'da bakıcı personellerin sayısı yetersiz olduğu gibi öğrenim düzeyleri de düşüktür. Bu nedenle yaşlıya bakım ve hizmet götürmede aksaklıklar görülmektedir. Aynı sorunun devlet kuruluşu olan huzurevlerinde de olabileceği tahmin edilmektedir.

Yaşlı insanların istedikleri güler bir yüz, kendilerine bakım ve iyi bir davranıştır. Bir de yakınlarının ziyaretleri olursa yaşlının memnuniyeti artmaktadır. Çünkü, kurumu, artık evleri gibi görmeye, sahiplenmeye başlamışlardır. Fakat yaşlılara kurum bakımından çok, çocuklarının bakmasını istemeleri, yaşlıların farklı bir psikoloği içinde olduklarını gösterir.

Araştırmada ortaya çıkan önemli bir sonuç, yaşlının sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe kurum bakımından beklentilerinin artığıdır. Konutun standardı, konumu ve imkanları bu bağlamda önemlidir.

Günümüzde yaşlının evinde bakımı düşüncesi önem taşırken, toplumsal değişimin hızlı yaşanması sonucunda kurum bakımının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yapılması gereken toplum kaynaklarının yaşlı bakım kuruluşlarına kanalize edilmesi ve evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik ajansların faaliyet göstermelerine önem verilmesidir. Ayrıca mevcut huzurevlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi, hastane görünümünden çıkartılması, otel olarak kullanılmasının önlenmesi gerekir.

Herkeş için önemli olduğu gibi yaşlı için de sevgi çok önemlidir. Arandıklarını, sevidiklerini hissettikleri anda en kötü koşullar görmezden gelinir. Bu bakımdan kurumlarda hizmet veren personelin kendi alanında yetişmiş olmasında büyük yarar vardır. Aile ve akrabalarının dışında, hizmet veren personelin yaşlıya sevgiyle yaklaşması sorunun büyük çoğunluğunun çözümü demektir.

Bunun için de kuruma personel alımında nitelikli personelin seçilmesi, ücret ödeme düzeyinin yüksek tutulması, idareci ve uzmanların mesleğinin eğitimini almış kişilerden seçilmesi, görevlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Aiken R. Lewis, (1995), Aging, An Introduction to Gerontology, Sage Publications, Printed in the USA.
- Aktaş, M. Aliye, (1991), "Aile Hizmet Kurumları ve Faaliyetleri", Türkiye Aile Yılı, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, Ankara, s. (259-262).
- Azız Aysel, (1990), Araştırma Yöntemleri - Teknikleri ve İletişim, İLAD Yayınları, Ankara.
- Baran, G. Aylın, (1995), "Değişen Toplumlarda Yaşının Yeri ve Aileli İlişkileri", Sosyal Devlet Yaklaşımında 2000'li Yıllara Doğru "Olgun Gençlik" Sempozyumu, Ed. Velettin Kalınkara, Ankara, (s.39-55).
- Busse W. Ewald, (1970), "A Pshysiological Psychological and Sociological Study of Aging" Normal Aging Ed. E. Plamore, Dule University Press Durham.
- Danışoğlu Emel, (1991), "Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler", Türkiye Aile Yılı, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s. 243-257.
- DİE, (1995), The Papulation of Turkey, 1923-1994 Demographic Structure and Development With Projections to the Mid-21 st. Century, State Institute of Statistics Prime Ministry of Turkey.
- Emiroğlu Vedia, (1991), Yaşlılık ve Yaşının Sosyal Uyumu, II. Baskı, Ankara.
- Gökçe, Birsen, (1992), Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları, Ankara.
- Güngör, Nevin, (1995) "Yaşlılıkta Sosyal Bütünleşme". Sosyal Devlet Yaklaşımında 2000'li Yıllara Doğru Olgun Gençlik Sempozyumu, Ed. V. Kalınkara, Ankara, s. 56-62.
- İmamoğlu, Olcay, (1991), "Yaşlıların Sosyal Psikolojisi", Türk Aile Ansiklopedisi, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Cilt III, Ankara, s. 1065-1070.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, (1991), İnsan Aile Kültür, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Kayhan, Şefik, (1970), Gediatri, İhtiyarlanmanın Biyolojisi ve İhtiyarlığın Kimlik Özellikleri, Hilal Matbaası, İstanbul.
- Kongar, Emre, (1972), İzmir'de Kentsel Aile, Türk Sosyal Bilimsel Derneği Yayınları, Ankara.
- Onur, Bekir, (1991), Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm, Ankara.

- zcan, Gülten, (1978), Ankara Huzurevindeki Yaşlılarda Sosyal Sağlık ve Beslenme Durumları ile İlgili Bir Araştırma, H.. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- SEHÇEK, (1995), Türkiye'de Yaşlılara Hizmet Veren Kuruluşlar, SEHÇEK Yayınları, Ankara.
- şenol, Celalettin, (1989), Ankara İlinde Kurumlarda Yaşayan Yaşlılarda lme İlişkin Kaygı ve Korkular, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Ankara.
- T.C. Anayasası, (1982), Yeni Anayasa, Serhat Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Treas, Judith, P.M. Passuth, (1988), "Age, Aging and Aged" Three sociology. The Future of Sociology, Ed: Edgar F. Borgatta X Karen S. Cook, Sage Publication, Newbury Park Col.